

เล่าเรื่อง นิทานเวตาล

ผู้เรียบเรียง : มาลัย (จุฑารัตน์)

มนุษย์สร้างคำพูดขึ้นมา ซัดเขียนถ้อยคำลงบนแผ่นดินเหนียว ผืนหนัง ไม้ไผ่ และ
กระดองเต่า...

การค้นพบกระดาษและการพิมพ์ ทำให้หนังสือมีรูปลักษณ์ที่พกพาได้สะดวก
และเผยแพร่ไปในวงกว้างอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์ การพิมพ์
ช่วยสถาปนาภาษาของแต่ละชาติให้มั่นคง ช่วยให้ภาษาของสามัญชนแพร่หลาย ทำให้
คนอ่านออกเขียนได้เพิ่มสูงขึ้น และขยายวงกว้างออกไปนอกวงผู้นำและนักบวช

และแท้จริงแล้ว การพิมพ์หนังสือคือการเปลี่ยนแปลงอย่างถึงรากถึงโคน
ทั้งทางความคิดและสังคม

สภาพบุ๊คส์

ลำดับที่ ๑๑๒๓

เล่าเรื่องนิทานเวตาล

มาลัย (จุฑารัตน์) : ผู้เรียบเรียง

พิมพ์ครั้งแรกโดยสำนักพิมพ์สถาพรบุ๊คส์ : สิงหาคม ๒๕๕๙

ราคา ๒๙๐ บาท

พิมพ์โฆษณาครั้งนี้ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ตามกฎหมายแล้ว

© สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับเพิ่มเติม) พ.ศ. ๒๕๕๘
ไม่อนุญาตให้ส่งแทนหนังสือ หรือคัดลอกเนื้อหาส่วนหนึ่งส่วนใดเพื่อสร้างฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์
เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากสำนักพิมพ์และเจ้าของลิขสิทธิ์แล้วเท่านั้น

ข้อมูลทางบรรณานุกรมสำนักหอสมุดแห่งชาติ

มาลัย (จุฑารัตน์).

เล่าเรื่องนิทานเวตาล.-กรุงเทพฯ : สถาพรบุ๊คส์, ๒๕๕๙.

๒๔๐ หน้า.

1. นิทาน. I. ชื่อเรื่อง.

๓๙๘.๒

ISBN 978-616-00-2601-2

ผู้ช่วยบรรณาธิการบริหาร : วสันต์ พร้อมมิตรญาติ

บรรณาธิการเล่ม : กันตกร ธีระบุญ พิสูจน์อักษร : ณัฐณี กิ่งแก้ว เพ็ญพิชา ด้ตรวิสัย
ออกแบบปก : นันทน์ เลิศชัยศิริสกุล ภาพประกอบ : พรชิวรินทร์ มลิพันธุ์ จัดรูปเล่ม : โยษิตา กรกิจเจริญ
พิมพ์ที่ : บริษัทพิมพ์ดี จำกัด

เจ้าของ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา : บริษัทสถาพรบุ๊คส์ จำกัด

กรรมการผู้จัดการ/บรรณาธิการบริหาร : วรพันธ์ โลกิตสถาพร

รองกรรมการผู้จัดการ : สุภัคชญา โลกิตสถาพร

รองบรรณาธิการบริหาร/ผู้จัดการฝ่ายผลิตและศิลปกรรม : ธิญาภัทร์ ฟองไชย
ผู้จัดการฝ่ายขาย : กิ่งแก้ว ลิกะไชย ผู้จัดการฝ่ายสื่อสารองค์กรและกิจกรรรม : นฤเบศ สมฤทธิ์

ผู้จัดการฝ่ายลิขสิทธิ์ต่างประเทศ : เจตยา โลกิตสถาพร

หัวหน้าหน่วยประชาสัมพันธ์ : อารีนา ศิริบุญ

คณะที่ปรึกษา

ที่ปรึกษาด้านบรรณาธิการ : รศ. ประพนธ์ เรืองณรงค์ รศ. ดร. พุทธกาล รัชชวร

ที่ปรึกษาด้านกฎหมาย : ธนกร กองเพ็ง

จัดจำหน่ายทั่วประเทศโดย บริษัทสถาพรบุ๊คส์ จำกัด

๑๘ ซอยลาดปลาเค้า ๖๓ ถนนลาดปลาเค้า แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพฯ ๑๐๒๒๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๙๔๐ ๓๘๕๕-๖ โทรสาร ๐ ๒๙๔๐ ๓๙๗๐

กองบรรณาธิการ : spbbooks@hotmail.com

กองบรรณาธิการจัดสรรต้นฉบับ : satapornbooks.editor@gmail.com

ฝ่ายสำนักงาน : info@satapornbooks.com

www.satapornbooks.com

หากท่านผู้อ่านพบหนังสือไม่ได้มาตรฐาน เช่น หน้ากระดาษสลับกัน หน้าขาดหาย การเข้าเล่มไม่สมบูรณ์
สำนักพิมพ์ยินดีรับผิดชอบเปลี่ยนหนังสือใหม่ให้ท่าน โปรดติดต่อและส่งหนังสือคืนพร้อมระบุรายละเอียดการชำรุด
ไปตามที่อยู่ด้านบน หรือ โทร. ๐ ๒๙๔๐ ๓๘๕๕-๖ ต่อ ๒๑, ๕๔, ๕๖

สำนักพิมพ์นี้เป็นสมาชิกสมาคม
ผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือ
แห่งประเทศไทย

คำนิยม

ดิฉันติดตามอ่าน นิทานเวตาล ในคอลัมน์ ‘ณ ที่นี้มีตำนาน’ ทุกตอน ตั้งแต่ตีพิมพ์ในนิตยสาร กุลสตรี เช่นเดียวกับผู้อ่านหลายๆ คน ทุกบริษัทที่ได้อ่าน นิทานเวตาล จะรู้สึกว่ามันเกินไป อ่านยังไม่จืดจางต้อง ‘ติดตามในปกซ์หน้า’ อีกแล้ว เมื่อ นิทานเวตาล ได้จัดพิมพ์รวมเล่มขึ้น จึงนับเป็นโชคดีของผู้ที่ชื่นชอบคอลัมน์ ‘ณ ที่นี้มีตำนาน’ ที่ได้สนุกสนานกับนิทานปริศนาอันน่าพิศวงเรื่องนี้แบบรวดเดียวจบ

นิทานเวตาล เป็นวรรณคดียอดนิยมของอินเดียมากกว่าพันปี จึงมีผู้แปลจากต้นฉบับภาษาสันสกฤตออกเป็นภาษาต่างๆ มากมายเกือบสองพันภาษา ฉบับภาษาไทยฉบับแรกที่ น.ม.ส. (กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์) ทรงแปลไว้่นั้น เป็นวรรณกรรมอันทรงคุณค่าซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้คัดเลือกตอนหนึ่งมาเป็นแบบเรียน

สำหรับ ‘ณ ที่นี้มีตำนาน’ คุณมาลัยได้ใช้ทั้งความสามารถและความอุตสาหะอันสูงยิ่ง ถ่ายทอดวรรณกรรมระดับเพชรน้ำเอกชิ้นนี้ ให้กลายเป็นนิทานแสนสนุก อ่านได้ทุกเพศทุกวัย นอกจากเนื้อหาอันชวนติดตามแล้ว จุดเด่นของเรื่องคือการต่อสู้ด้วยปัญญาระหว่างเวตาล อมนุษย์เจ้าปัญญา ผู้มากด้วยคารมเสียดสี เหน็บแนม ไหวพริบ และความเจ้าเล่ห์แสนกล กับพระวิกรมมัททัย กษัตริย์หนุ่มผู้ทรงไขปริศนาด้วยพระปรีชาญาณอันล้ำเลิศ ทำให้ผู้อ่านต้องลุ้นระทึกกันทุกตอน การเขียนอันเปี่ยมไปด้วยอรรถรสของผู้เรียบเรียงยิ่งเพิ่มความบันเทิงให้แก่ผู้อ่านจนไม่รู้สีกว่ากำลังอ่านนิทานที่มีอายุกว่าสี่สหัสวรรษอยู่

คุณค่าสำคัญประการหนึ่งของ นิทานเวตาล ซึ่งทำให้นิทานเรื่องนี้เป็นอมตะจนถึงปัจจุบันคือ ปรัชญา แง่คิด ตลอดจนคุณธรรมต่างๆ ซึ่งผู้ประพันธ์รจนาไว้เพื่อสอนใจชนทุกชั้น นับแต่พระราชอาผู้ครองแผ่นดิน สามัญชน จนถึงคนเข็ญใจ

นิทานเวตาล ฉบับนี้เป็นวรรณกรรมยุคใหม่ที่ไขปริศนาโบราณด้วยสำนวนที่ผู้อ่านจะต้องตั้งใจจนวนงไม่ลง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิราภรณ์ มาตังคะ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

คำนิยม

วรรณคดีไทยได้รับอิทธิพลด้านต่างๆ จากวัฒนธรรมของหลายชาติ เช่น จีน ชาว เปอร์เซีย ตะวันตก อินเดีย กล่าวเฉพาะอินเดียเป็นชาติที่วรรณคดีไทยได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมและความเชื่อหลายประการ ดังเห็นได้จาก รูปแบบและเนื้อหาของวรรณคดีหลายเรื่อง ทฤษฎีทางวรรณคดีเช่นทฤษฎีรัส และทฤษฎีอัสการ เป็นต้น ขนบนิยมความเชื่อและแนวคิดในการแต่งวรรณคดี หรือการมุ่งประดับประดาวรรณคดีด้วยถ้อยคำที่ไพเราะงดงาม ล้วนเป็น ลักษณะที่เหมือนกันในวรรณคดีไทยและวรรณคดีอินเดีย

นิทานเวตาล เป็นวรรณคดีเรื่องหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดีย มีต้นเค้า มาจากวรรณคดีอินเดียโบราณที่แต่งเป็นภาษาสันสกฤต จัดอยู่ในประเภทนิทาน นิยาย นักวรรณคดีต่างยกย่องว่าเป็นนิทานที่อ่านวนความบันเทิงใจและลึกลับ สติปัญญาของผู้อ่านไปพร้อมกัน เพราะมีปัญหาชวนให้คิดได้หลายอย่างว่าคำตอบ ที่ถูกต้องคืออะไร นอกจากนี้ยังดีเด่นในแง่ของการใช้คำในภาษาร้อยแก้ว มีการใช้สำนวนที่แทรกอารมณ์ขันประชดประชันไว้โดยตลอด ในพากย์ไทยนี้ พระราชวรพงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ หรือ น.ม.ส. ทรงแต่งเป็นร้อยแก้ว แทรกด้วยคำประพันธ์ประเภทกลอนและฉันท์ ได้ทรงใช้โวหารอันไพเราะ คมคายในทางพรรณนาโวหารอย่างเด่นชัดที่สุด ทั้งยังมีรสวรรณคดีซึ่งเป็น ภาษาวรรณศิลป์ตามแบบฉบับวรรณคดีสันสกฤต ทำให้เกิดความจับใจแก่ ผู้อ่านได้อย่างดียิ่งอีกด้วย

จากความดีเด่นของวรรณคดีเรื่อง นิทานเวตาล ฉบับพระนิพนธ์ของ น.ม.ส. ที่ทรงแปลและเรียบเรียง ทั้งจัดพิมพ์เผยแพร่เป็นที่รู้จักของนักอ่าน มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๑ จนเป็นที่รู้จักยกย่องในหมู่ผู้รู้และผู้ทรงคุณวุฒิทาง วรรณคดีของชาติ คุณหมาลัย (จุฑารัตน์) ได้ใช้ความพิถีพิถันประมวลเรื่องราว ของเวตาลและพระวิกรมาทิตย์ แล้ว “เล่าเรื่อง” ใหม่เพื่อสื่อสารกับผู้อ่าน ร่วมสมัยได้อย่างประทับใจ มีประสิทธิภาพยิ่ง ด้วยภาษาที่ละเมียดละไม ชัดเจน และแยบคาย คงอรรถรสของสำนวนต้นฉบับไว้ทุกประการ ทั้งยังแทรกข้อมูล ความรู้เพื่อขยายความไว้อย่างเหมาะสมกลมกลืน ทำให้ผู้อ่านร่วมสมัยได้ รับความรู้ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน มีความสุข สนุกขบขัน โศกเศร้า ซาบซึ้ง คล้อยตามไปกับการดำเนินเรื่องของนิทานแต่ละตอน และได้รับคติสอนใจทาง อ้อมจากการใคร่ครวญตามสถานการณ์ในเรื่อง หนังสือเรื่องนี้จึงเป็นบันได ขึ้นแรกที่จะนำพาผู้สนใจใคร่รู้ไปสู่พระนิพนธ์ต้นฉบับ อันจะทำให้เกิดความ ประจักษ์ในคุณค่าของวรรณคดีไทยในแง่ของรสวรรณคดีมากขึ้น

ผมขอแสดงความขอบคุณและชื่นชมยินดีต่อ “สำนักพิมพ์สถาพรบุ๊คส์” ที่จัดพิมพ์หนังสืออันมีคุณประโยชน์ยิ่งเล่มนี้ เพราะจะทำให้เราได้เข้าใจปรัชญา แนวคิดของอินเดียโบราณ เห็นชีวิตและแง่มุมของชีวิตที่แปลกแตกต่างไป และ ขอแสดงความนิยมว่าหนังสือเล่มนี้ควรเป็นหนังสือประจำบ้าน และเป็นหนังสือ ประจำห้องสมุดของสถานศึกษาและองค์กรทั่วไป

อาจารย์ปรัชญา ปานเกต

สาขาวิชาภาษาไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

คำนำสำนักพิมพ์

นิทานเวตาล เดิมเป็นวรรณกรรมภาษาสันสกฤตของอินเดีย มีชื่อว่า “เวตาลปัญจวิงศติ” หากแปลตามตัวจะได้ความว่า “นิทานเวตาล ๒๕ เรื่อง” ทว่าฉบับที่นำเสนอนี้ มีต้นตอมาจากการแปลเป็นภาษาอังกฤษของ ร้อยเอก เซอร์ริชาร์ด ฟรานซิส เบอร์ตัน จำนวน ๙ เรื่อง และ ซี. เอช. ทอร์นีย์ จำนวน ๑ เรื่อง ก่อนที่ น.ม.ส. หรือ พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ (พระนามเดิมคือ พระองค์เจ้ารัชนี้แจ่มจรัส) จะนำมาแปลและเรียบเรียงเป็นภาษาไทยทั้งหมด ๑๐ เรื่อง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๑

ผู้เขียนหนังสือ เล่าเรื่องนิทานเวตาล [มาลัย (จุฑารัตน์)] ได้ใช้ทั้งความสามารถและความอุตสาหะในการถ่ายทอดวรรณกรรมระดับเพชรน้ำเอกชิ้นนี้ ให้กลายเป็นนิทานแสนสนุก อ่านได้ทุกเพศทุกวัย นอกเหนือจากเนื้อหาอันชวนติดตามแล้ว จุดเด่นของ นิทานเวตาล ก็คือ การต่อสู้กันด้วยปัญญาระหว่าง ‘เวตาล’ อมฤตย์เจ้าปัญหา กับ ‘พระวิกรมทิตย’ กษัตริย์หนุ่มแห่งกรุงอุชชยีนี ผู้ทรงไขปริศนาด้วยพระปรีชาญาณอันล้ำเลิศ ทำให้ผู้อ่านต้องลุ้นระทึกกันทุกตอน นอกจากจะได้รับความตื่นเต้นเพลิดเพลินแล้ว ยังได้สอดแทรกคติธรรมคำสอน วัฒนธรรม ธรรมเนียมปฏิบัติ แนวความคิดและความเชื่อของชาวอินเดียในสมัยโบราณ ไม่ว่าจะเป็นระบบวรรณะ การตีความตามลักษณะคน การแสวงบุญ หลักการปฏิบัติต่างๆ ไว้อีกด้วย

สำนักพิมพ์สถาพรบุ๊คส์

คำนำผู้เขียน

นิทานเวตาล เดิมเป็นวรรณกรรมภาษาสันสกฤต ซึ่งเป็นตำนานเก่าแก่ มีมาแต่สมัยโบราณ ชื่อว่า *เวตาลปัญญาวิงคติ* แปลว่า นิทานเวตาล ๒๕ เรื่อง ประพันธ์โดยคิวกาส

ต่อมาในราวคริสต์ศักราชที่ ๑๒ โสมเทวะได้นำนิทานเวตาลมารวบรวมไว้ใน *ภทาสริตสาคร* ครั้น ค.ศ. ๑๗๑๙ - ๑๗๔๙ พระเจ้ากรุงชัยปุระก็ทรงโปรดให้แปล *นิทานเวตาล* จากภาษาสันสกฤตเป็นพีรชภาษา และจากนั้นก็มีส่วนผู้แปลเป็นหนังสืออีกทอดหนึ่ง เรียกว่า *ไพตาลปัจฉิม* แล้วต่อจากนั้น *นิทานเวตาล* ก็ถูกแปลต่อกันมาเป็นภาษาอินเดียแทบทุกภาษา (ชาวอินเดียมีภาษาใช้กันมากมายหลายภาษา เคยได้ยินมาว่ามีเกือบสองพันภาษาทีเดียว)

ต่อมา ร้อยเอก เซอร์ริชาร์ด เอฟ. เบอร์ตัน นายทหารชาวอังกฤษ ได้นำ *นิทานเวตาล* ทั้งฉบับภาษาสันสกฤตและฉบับที่แปลเป็นภาษาอังกฤษ โดยคัดแปลมาเพียงบางส่วน ซึ่งก็ได้รับความนิยมเป็นอันมาก

สำหรับฉบับภาษาไทยนั้น น.ม.ส. แปลและเรียบเรียงมาจากฉบับภาษาอังกฤษของเซอร์ริชาร์ด เอฟ. เบอร์ตัน อีกทีหนึ่ง และเลือกแปลมาเพียง ๑๐ เรื่องเท่านั้น

น.ม.ส. คือนามปากกาของ พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ พระราชโอรสในกรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ ซึ่งเป็นพระราชโอรสองค์ใหญ่ในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว (พระอนุชาของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ซึ่งได้รับพระบวรราชาภิเษกเป็นกรมพระราชวังบวรสถานมงคลหรือวังหน้า มีพระเกียรติยศเสมอด้วยพระบาท

สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นพระเจ้าแผ่นดินพระองค์ที่ ๒) กับเจ้าจอมมารดาเลี่ยม (เล็ก)

พระนามเต็มของพระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ คือ พระองค์เจ้ารัชนี้แจ่มจรัส (ต้นสกุล 'รัชนี้') ประสูติเมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม พ.ศ. ๒๔๑๙ ทรงสมรสกับหม่อมเจ้าพรพิมล (สกุลเดิม 'วรวรณ') ลิ้นพระชนม์ เมื่อวันที่ ๒๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ ด้วยพระโรคหลอดโลหิตในสมองตัน สิริรวมพระชนมายุ ๖๘ ปี ๖ เดือน ๑๓ วัน

ผลงานประพันธ์ของท่านมีมากมาย ล้วนเป็นวรรณกรรมชั้นยอดทั้งสิ้น ที่เป็นที่รู้จักกันดี อาทิ จดหมายจางวางหว่า พระนลคำฉันท์ กนกนคร นิทานเวตาล เป็นต้น

มาลัย (จุฑารัตน์)

สารบัญ

นิทานเวตาล ต้นเรื่อง	๑๑
นิทานเวตาล เรื่องที่ ๑	๓๔
นิทานเวตาล เรื่องที่ ๒	๕๗
นิทานเวตาล เรื่องที่ ๓	๘๖
นิทานเวตาล เรื่องที่ ๔	๑๐๒
นิทานเวตาล เรื่องที่ ๕	๑๑๖
นิทานเวตาล เรื่องที่ ๖	๑๔๑
นิทานเวตาล เรื่องที่ ๗	๑๖๐
นิทานเวตาล เรื่องที่ ๘	๑๘๘
นิทานเวตาล เรื่องที่ ๙	๒๐๗
นิทานเวตาล เรื่องที่ ๑๐	๒๒๕
นิทานเวตาล ปลายเรื่อง	๒๓๒

นิทานเวตาล ต้นเรื่อง

เมื่อกาลสองพันกว่าปีที่แล้ว ณ กรุงอุชชยีนี (เมืองหนึ่งในประเทศอินเดีย) มีกษัตริย์ปกครองทรงพระนามว่า วิกรมอาทิตย์ (อ่านว่า วิ - กระ - มา - ทิตย์ มาจากคำว่า วิกรม + อาทิตย์)

พระองค์ทรงพระนามเลื่องลือว่ามีความสามารถทั้งการศึกและการปกครองให้ไพร่ฟ้าประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข ทั้งทรงส่งเสริมการศึกษา ในราชสำนักจึงมีนักปราชญ์ถึงเก้าคน เรียกว่า เนวรัตนกวี เช่น กาลิหาส (คิวกาสที่แต่งเรื่องนี้ก็น่าจะเป็นหนึ่งในเก้าปราชญ์)

พระเจ้าวิกรมอาทิตย์ครองราชย์จนพระชนมายุได้สามสิบพรรษา ก็ทรงดำริว่า บ้านเมืองต่างแคว้นต่างแดนที่ทรงได้ยึดแต่ชื่อ แต่ไม่เคยเห็นนั้นมีมากสมควรจะเสด็จไปเห็นเสียสักครั้งหนึ่ง ทว่าไม่ใ้ช้การเสด็จไปเยือนอย่างเปิดเผย ด้วยมีพระราชประสงค์แอบแฝงคือ จะเสด็จลอบไปเที่ยวสืบรู้การในบ้านเมืองเหล่านั้น เพื่อหาหนทางที่จะรวมบ้านเมืองเหล่านั้นเข้ามาเป็นเมืองขึ้น ไม่ด้วยกำลังปัญญา ก็ด้วยกำลังอาวุธ

เมื่อทรงคิดเช่นนี้แล้ว พระเจ้าวิกรมอาทิตย์ก็ทรงมอบราชการบ้านเมือง

ให้พระอนุชานามว่า พระภรรตฤราช ปกครองแทนชั่วคราว แล้วพระเจ้าวิกรม-
มาทิตย์ก็ทรงปลอมพระองค์เป็นโยคี มีพระโอรสองค์ที่สองนามว่า ธรรมชวัช
ตามเสด็จท่องเที่ยวไปในป่าและเมืองต่างๆ

ฝ่ายพระภรรตฤราชที่ทรงปกครองกรุงอุชชยีนีแทนพระเชษฐานั้น ทรง
ทำหน้าที่ได้ดีเป็นอย่างดี แต่ในพระทัยกลับไม่มีความสุข เพราะได้สูญเสียพระชายา
สุดที่รักไปด้วยสาเหตุที่ไม่สมควรคือ

วันหนึ่ง พระภรรตฤราชเสด็จออกล่าเนื้อในป่า แล้วบังเอิญได้พบหญิง
แม่ห่ม้ายเข้าสู่กองไฟที่เผาศพพราหมณ์ผู้เป็นสามี สิ่งที่ทำให้พระภรรตฤราช
ทรงชื่นชมก็คือ หญิงแม่ห่ม้ายนางนั้นเข้าสู่กองไฟตายตามสามีโดยมีที่ทำมั่นใจ
ไม่มีความหวาดหวั่นสะทสะท้าน

ครั้งเสด็จกลับถึงวัง พระภรรตฤราชก็ทรงเล่าให้พระชายาฟัง พร้อมทั้ง
ตรัสชมหญิงแม่ห่ม้ายนั้นว่ามีความซื่อสัตย์และกล้าหาญยิ่งนัก แต่พระชายา
กลับแย้งว่า เมื่อสามีตายไปแล้ว หญิงที่ดีย่อมจะสิ้นใจตายตามด้วยไฟแห่งความ
ทุกข์โศกเศร้า ไม่ต้องรอให้ตายในกองไฟซึ่งเผาศพสามีหรอก

พระภรรตฤราชได้ยินเช่นนั้นก็ทรงนั่งเสีย ทว่าในพระทัยทรงนึกใคร่
ทดลองใจพระชายาดู

พอวันรุ่งขึ้นก็เสด็จออกป่าล่าเนื้ออีกครั้ง แล้วตรัสชี้ให้มหาดเล็กเชิญ
เครื่องทรง (เสื้อผ้า) ของพระองค์ที่ขาดวินและเปราะอะเปื้อนกลับไปทูลพระชายา
ว่า พระภรรตฤราชเกิดเหตุร้ายขึ้นในป่า ได้สิ้นพระชนม์เสียแล้ว

พระชายาได้ยินดังนั้น ก็ล้มลงสิ้นใจตายด้วยไฟแห่งความทุกข์โศกเศร้า
ครั้นพระภรรตฤราชกลับจากป่า พอทรงทราบเรื่องก็เสียพระทัยยิ่งนัก
เฝ้าแต่ทุกข์โศกถึงพระชายาองค์นี้เสมอมา แม้มีพระชายาองค์อื่นๆ จำนวนไม่
น้อย ก็ไม่ทำให้เข้มชื่นได้

เมื่อได้รับการกิจปกครองบ้านเมืองแทนพระเชษฐา ก็ทรงปฏิบัติหน้าที่
โดยทางที่สมควร แต่โดยส่วนพระองค์เองนั้น ไม่มีความสุขพระทัยเลย

กระทั่งวันหนึ่ง พระภรรตฤราชได้พบอีกหญิงหนึ่งซึ่งยังความพึงพระทัย

แก่พระองค์ได้ นางนั้นเป็นลูกเต้าเหล่าใครในตำนานไม่ได้บอกไว้ บอกเพียงว่า นางมีดวงหน้าเหมือนพระจันทร์วันเพ็ญ ผมดั่งเมฆสีนิลโลหิต (คงเป็นสีน้ำตาลอมแดง) ซึ่งอุ้มฝนห้อยย้อยอยู่ในฟ้า ผิวซึ่งแย้มดอกมะลิให้ได้อายุ ตาเหมือนเนื้อทรายซึ่งระแวงภัย ริมฝีปากเหมือนดอกทับทิม คอเหมือนคอนกเขา มือเหมือนสีแห่งท้องสังข์ เอวเหมือนเอวเสือดาว เท้าเหมือนดอกบัว เป็นต้น พระภรรตฤราชก็ทรงอภิเษกนางเป็นพระชายาองค์ใหม่

พระชายาองค์ใหม่ซึ่งทรงสิริโฉมงามพิลาสพิไลเช่นนี้ ก็ทำเอาพระภรรตฤราชทรงหลงใหลเป็นนักหนา ทว่าพระชายาองค์ใหม่มิได้ซื่อสัตย์จงรักต่อพระภรรตฤราชเหมือนดังพระชายาที่สิ้นพระชนม์ไปองค์นั้นแม้แต่น้อย ด้วยพระชายาองค์ใหม่มีชู้รักหลบซ่อนไว้คนหนึ่งคือ อำมาตย์หนุ่มนามว่า มหิบาล

เรื่องยุ่งๆ ภายในวังพักเอาไว้แค่นี้ก่อน แล้วมาดูเรื่องยุ่งๆ ภายนอกวังกัน

ในที่ใกล้ๆ กับพระราชวัง มีพราหมณ์คนหนึ่งกับภรรยา เป็นคนยากจน ชนเค้นแสนเข็ญ วันๆ ไม่รู้จะทำอะไร ก็ทำตบะ คืออดข้าว และทรมานร่างกายต่างๆ นานา เช่น หนำร้อนก็ฝังไฟ หน้าหนาวก็ลงแช่น้ำ จนเทวดาเล็กเทวดาน้อย ทัวไปพากันยำเกรง

ในที่สุดเทวดาก็ลงมาจากสวรรค์ ยื่นผลไม้ทิพย์ให้ผลหนึ่ง เรียกว่า ผลอำมฤต ซึ่งกินแล้วจะไม่แก่ไม่ตาย (แต่ถ้าแก่แล้วกินเข้าไป ก็ยังคงแก่ต่อไป เพียงแต่ไม่ตายเท่านั้น) และมีชื่อแม่ว่า จะต้องกินคนเดียวหมดผลเท่านั้น ผลไม้ทิพย์จึงจะมีประสิทธิภาพ มิเช่นนั้นก็เท่ากับสูญเปล่า

พอได้รับผลไม้ทิพย์จากเทวดาแล้ว เทวดาก็หายตัวกลับสวรรค์ไป พราหมณ์ซึ่งแก่ชราจนฟันร่วงจวนจะหมดปากก็อ้าปากจะกัดกิน ทางพราหมณี ผู้เป็นภรรยาก็รีบร้องห้ามไว้ว่า

“ท่านเอ๋ย อย่าเพิ่งกินผลไม้ทิพย์ ให้คิดดูให้ดีเสียก่อน ความตายเป็นความทุกข์ชั่วขณะเดียว แต่ความยากจนเป็นความทุกข์ที่ยาวนาน จะยึดชีวิตที่

มีแต่ความทุกข์คือความยากจนให้ยืนยาวไปทำไมเล่า”

พราหมณ์ได้ยินภรรยาทำงเช่นนั้นก็ถึงเล็ใจถามว่า

“แล้วจะให้ทำอย่างไรกับผลไม้ทิพย์ที่ได้รับนี้เล่า”

นางพราหมณ์ก็แนะนำว่า

“ท่านและเวลานี้ก็แก่แล้ว คนแก่ถึงอยู่นานไปก็ไม่ได้มีความสุขกาย
สุขใจเหมือนคนหนุ่มสาว ถ้าเอาผลไม้ทิพย์ไปถวายพระภรรตฤราชจะดีกว่า
เพราะคงจะได้รับรางวัลที่สมค่า นำมายังชีพให้ไม่ต้องยากจนทนทุกข์ต่อไปได้”

พราหมณ์เฝ้าเห็นด้วยกับภรรยา ก็นำผลไม้ทิพย์เข้าวังไปถวายแต่พระ
ภรรตฤราช ซึ่งก็เป็นจริงตามที่นางพราหมณ์คาดเดา พระภรรตฤราชได้
ประทานรางวัลเป็นค่าตอบแทนผลอำมฤตด้วยการนำพราหมณ์เฝ้าเข้าไปใน
คลังทอง ซึ่งมีทรายทองกองอยู่หลายพ้อม พร้อมกับอนุญาตให้พราหมณ์เฝ้า
นำทรายทองไปเท่าที่จะขนไปไหว

พราหมณ์เฝ้าก็เปลื้องผ้าออกห่อทรายทอง และบรรจุในที่ต่างๆ ซึ่งจะ
บรรจุได้ ไม่เว้นแม้แต่ปากก็ยังอมเอาไปด้วย

เมื่อพราหมณ์เฝ้าซึ่งกลายเป็นเศรษฐีเพราะแรงตะบะที่เศรษฐิกิจบังคับ
ให้ทำกลับไปแล้ว พระภรรตฤราชก็เสด็จไปหาพระชายาองค์ใหม่ และประทาน
ผลไม้ทิพย์ให้แก่นาง โดยพระชายาผู้เลอโฉมก็รับผลอำมฤตไปแล้ววางหัตถ์อัน
มีสติจท่องสั่งขบอนุระพระสวามี จุมพิตพระเนตรและพระโอษฐ์ พลังทูลว่า

“พระองค์จงเสวยผลไม้นี้เถิด หรือมิฉะนั้นแบ่งเสวยกับข้าพเจ้า องค์กร์
ครึ่งผล เพื่อจะได้ยืนชนมายุไปด้วยกัน ความเป็นสาวอยู่เสมอนั้น ถ้ามิได้มีชาย
ผู้เป็นที่รักแล้ว จะมีประโยชน์อันใดเล่า”

พระภรรตฤราชได้ยินเช่นนั้นก็แสนจะแค้นขึ้นรีนพระทัย และตรัส
อธิบายให้นางรู้ว่า ผลไม้ทิพย์จะต้องกินคนเดียวจนหมดผลจึงจะมีคุณดังกล่าว
แล้วเสด็จไปจากตำหนักนาง ทั้งผลอำมฤตไว้ให้เสวยตามสบาย

พอพระสวามีคล้อยหลังไปแล้ว พระชายาองค์ใหม่ผู้เลอโฉมก็ใช้คนสนิท

พระภรรตฤราชประทานผลไม้ทิพย์ให้แก่พระชายาองค์ใหม่

ไปตามอำมาตย์หนุ่มมหิบาลผู้เป็นฐูรักมายังตำหนัก และประทานผลอำมฤตนั้น แก่อำมาตย์หนุ่ม ด้วยกิริยาและวาทะที่แสดงความเสนหาไม่ด้อยไปกว่าที่นาง แสดงต่อพระสวามี

ฝ่ายอำมาตย์หนุ่มก็รับผลอำมฤตไปด้วยกิริยาวาจาแสดงความเสนหาไม่ ยิ่งหย่อนไปกว่านาง ทว่าพอออกจากตำหนักของพระชายาองค์ใหม่ไปแล้ว อำมาตย์หนุ่มมหิบาลก็มอบผลอำมฤตนั้นแก่นางสนมรूपางามที่เขาหลงรัก

ครั้นนางสนมรूपางามได้รับผลไม้พิเศษทั้งที่ไม่ทราบเรื่องแต่ต้นมา ก็คิด หาคำความดีความชอบใส่ตัว เพื่อตนจะได้เป็นใหญ่ในเหล่านางใน จึงนำผลอำมฤต นั้นไปถวายพระภรรตฤราช

พระภรรตฤราชทรงรับผลอำมฤตจากนางสนมรूपางาม (นางคงบอกตาม ตรงว่าได้มาจากอำมาตย์มหิบาล) แล้วก็ประทานทรัพย์เป็นรางวัลแก่นาง มากมาย

เมื่อนางสนมรूपางามออกไปจากที่เฝ้าแล้ว พระภรรตฤราชก็ทรงพิศดู ผลไม้ทิพย์ในพระหัตถ์ พลางรำพึงว่า

“มายาคือความมั่งคั่ง และมายาคือความรัก มายาทั้งสองนี้มีคุณดีที่ไหนด บ้าง ความชื่นบานอันเกิดแต่มายาทั้งสองนี้อยู่ได้ครู่เดียวก็กลับกลายเป็นความ ชมตลอดชาติ...”

ด้วยความเบื่อหน่ายต่อโลกียวิสัยที่เกิดขึ้นในพระทัยครั้งนี้ ทำให้พระ ภรรตฤราชตัดสินพระทัยจะออกบวชเป็นโยคีอยู่ในป่า แต่ก่อนที่จะออกบวช พระภรรตฤราชต้องการลงโทษพระชายาผู้ทรยศเสียก่อน จึงเสด็จไปหาพระ ชายาผู้เลอโฉมที่ตำหนัก โดยได้นำผลไม้ทิพย์ไปด้วย แต่ซ่อนไว้ไม่ให้นางเห็น

เมื่อพบนาง ก็ตรัสถามว่านางเสวยผลอำมฤตที่ประทานให้แล้วหรือยัง? พระชายาองค์ใหม่ไม่รู้ว่าความแตกเสียแล้วก็โกหกว่าเสวยหมด พระ ภรรตฤราชจึงทรงหยิบผลอำมฤตออกมาให้นางดู แล้วจึงมีคำสั่งให้ราชบุรุษ นำนางไปประหารชีวิตเสีย

หลังจากประหารพระชายาองค์ใหม่ผู้มีตวงหน้าดังพระจันทร์เพ็ญแล้ว

พระภรรตฤราชก็มีรับสั่งให้ล้างผลอำมฤตให้สะอาด ปราศจากมลทินจากมือคน แล้วเสวยผลไม้ทิพย์นั้นเองจนหมดทั้งผล ก่อนที่ทั้งบ้านเมืองราชสมบัติเข้าป่าวชเป็นโยคี

แล้วก็มีคำรำลือสืบทอกันมา...บ้างก็ว่าจนบัดนี้พระภรรตฤราชซึ่งเสวยผลอำมฤตยังมีชีวิตอยู่ และยังทรงโยคะอยู่ในป่าแถบเทือกเขาหิมาลัยอันกว้างใหญ่ ยากที่ใครจะตามหาพบ

บ้างก็ว่าพระภรรตฤราชได้เจริญตบะแก่กล้า จนได้เข้าร่วมอยู่ในภาวะแห่งพระผู้เป็นเจ้าของแล้ว

เมื่อพระภรรตฤราชทิ้งกรุงอุชชยีนีไปเข้าป่าวชเป็นโยคี กรุงอุชชยีนีก็ขาดซึ่งผู้ปกครอง เรื่องนี้จึงร่อนไปถึงพระอินทร์บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ (มีจุดที่น่าสังเกตอย่างหนึ่งก็คือ เรื่องที่จะร่อนไปถึงพระอินทร์ได้นั้น จะต้องเป็นเรื่องเดือดร้อนที่เกิดขึ้นกับคนมีบุญ คือคนใหญ่คนโตเท่านั้น)

พระอินทร์ก็เลยตรัสใช้ให้อสูรตนหนึ่งชื่อ บัถพิบาล ลงมาคุ้มครองป้องกันกรุงอุชชยีนีไม่ให้มีเภทภัยใดเกิดขึ้น จนกว่าพระเจ้าวิกรมมัทิตย์จะเสด็จกลับเข้ากรุง อสูรบัถพิบาลจึงค่อยกลับไปยังที่อยู่ของตนเองได้

เมื่อบัถพิบาลได้รับคำสั่งจากพระอินทร์ ก็มาอยู่ที่กรุงอุชชยีนี ฝ่ายยามทั้งกลางวันกลางคืน ไม่มีภัยใดมาใกล้กราย

ฝ่ายพระเจ้าวิกรมมัทิตย์กับพระโอรสธรรมธวัช ซึ่งปลอมองค์เป็นโยคีท่องเที่ยวเตร็ดเตร่ไปตามบ้านเมืองและป่าเขาต่างๆ นานาประมาณหนึ่งปี ก็เกิดความเมื่อยหน่าย เพราะส่วนหนึ่งเกิดจากความไม่สะดวกสบายต่างๆ เช่น เสื้อผ้าอาภรณ์เก่าขาด เปราะเปื้อน ก็ต้องซักต้องปะชุนเอง เมื่อยามหิวก็ต้องหาอาหารกินเอง ไม่มีใครมาคอยรับใช้จัดทำให้ บางคราวหาอาหารไม่ได้ ก็ต้องทนหิวข้ามมื้อ ต้องนอนกลางดิน ไม่มีพูกหมอนบรรจถรณ์อันอ่อนนุ่มที่เคยนอน ต้องผจญภัยอันตรายร้ายกาจต่างๆ นานา บางคราวก็ต้องต่อสู้กับสัตว์ป่าดุร้ายหิวโหยที่มองเห็นกษัตริย์สององค์เป็นเนื้อสองก้อนน่าอร่อย

และอีกส่วนหนึ่งนั้นเกิดจากความเป็นห่วงบ้านเมืองที่จากมา ยิ่งได้ยินข่าวลือว่า พระภรตฤราช พระอนุชาที่วางพระทัยให้ดูแลราชการบ้านเมืองแทนพระองค์ ได้ทิ้งเมืองเข้าป่าเป็นฤๅษีไปเรียบร้อยแล้ว ก็ทรงวิตกกังวล เกรงว่าในบ้านเมืองจะเกิดความไม่สงบขึ้น

ด้วยเหตุหลายประการที่รวมกันนี้ ทำให้พระเจ้าวิกรมมัทิตย์ตัดสินพระทัยพาพระโอรสเสด็จกลับนครอุชชยีนี ทั้งสองกษัตริย์เดินทางอย่างเร่งด่วนเป็นเวลาหลายวันก็ถึงประตูนครอุชชยีนีเป็นเวลาเที่ยงคืนพอดี ขณะที่เสด็จเข้าเมือง อสุรบัณฑิบาลผู้ทำหน้าที่เฝ้าเมืองก็ปรากฏกายขัดขวางไว้ จึงเกิดการต่อสู้กันขึ้น ซึ่งในที่สุดพระเจ้าวิกรมมัทิตย์ก็เป็นฝ่ายชนะ

อสุรบัณฑิบาลผู้พ่ายแพ้ก็ทูลขึ้นว่า เมื่อพระเจ้าวิกรมมัทิตย์สามารถเอาชนะตนได้ ตนก็จะยอมถวายชีวิตของพระเจ้าวิกรมมัทิตย์คืนแก่พระเจ้าวิกรมมัทิตย์!

พระเจ้าวิกรมมัทิตย์ได้ฟังดังนั้นก็หัวเราะแล้วตรัสว่า อสุรคงเป็นบ้าไปแล้ว เพราะอสุรเป็นฝ่ายแพ้พระองค์ต่างหาก ถึงแม้อสุรจะไม่ให้ชีวิตพระองค์ พระองค์ก็มีชีวิตต่อไปได้อยู่แล้ว

อสุรก็แย้งว่า พระเจ้าวิกรมมัทิตย์อย่าได้กล่าวเยอหยิ่งให้เกินไป เพราะทรงตั้งอยู่ในความไม่รู้ว่ากำลังจะมีภัยถึงแก่ชีวิตในเร็ววันนี้เอง ถ้าตนทูลเล่าต้นสายปลายเหตุ ก็จะช่วยให้พระเจ้าวิกรมมัทิตย์พ้นภัยนี้ได้ ซึ่งเท่ากับว่าตนได้ให้ชีวิตแก่พระเจ้าวิกรมมัทิตย์เช่นกัน

แล้วเล่าต่อไปว่า ในกรุงอุชชยีนีนี้มีคนเกิดในวันเดือนปีและฤกษ์เดียวกันสามคน คนที่หนึ่งคือพระเจ้าวิกรมมัทิตย์ คนที่สองคือลูกชายพ่อค่าน้ำมัน คนที่สามเป็นโยคี

โยคินั้นฆ่าคนทั้งหลายที่มีโอกาสฆ่าได้ เพื่อบูชาพระนางทุรคา (ปางหนึ่งของพระอุมา มเหสีของพระอิศวรมหาเทพ) และได้ฆ่าลูกชายพ่อค่าน้ำมันซึ่งเป็นคนที่สองเสียแล้ว โดยเวลานี้โยคิกำลังไปทำบะหม้อยัดหัวเอาไว้ลงอยู่บน

พระเจ้าวิกรมมหาราชต่อสู้กับอสูรร้าย

ต้นไม้ในป่าช้า เพื่อคิดการจะฆ่าพระเจ้าวิกรมมาติศย์อยู่ และนอกจากจะฆ่าคน
อื่นๆ ไม่พอ โยคียังฆ่าแม่กระทั่งลูกชายของตนเองอีกด้วย

พระเจ้าวิกรมมาติศย์จึงตรัสถามด้วยความสงสัยว่า เหตุใดโยคีจึงมี
ลูกชาย?

อสุราก็พูดว่า เรื่องนี้เกิดขึ้นในสมัยที่พระบิดาของพระเจ้าวิกรมมาติศย์ยัง
ทรงพระชนม์ชีพและเป็นพระราชอาชญา

วันหนึ่งพระราชเสด็จออกเที่ยวป่า แล้วบังเอิญไปเห็นโยคีคนหนึ่งนั่งทำ
ตบะอยู่ มีฝูงปลวกพากันมาทำรังเกาะอยู่รอบๆ ตัวโยคี มีสัตว์เลื้อยคลานต่างๆ
พากันมาได้ตามร่างกายและใบหน้า มีหมาว่า (ชื่อแมลงชนิดหนึ่ง ทำรังด้วยดิน
ติดไว้ตามฝา) ทำรังห้อยอยู่บนผม แต่โยคีก็นั่งนิ่งมิได้ไหวติงแม้แต่น้อยนิด
เหมือนกับเป็นคนตาย ต่อมาเมื่อพิจารณาอย่างละเอียดแล้วจึงเห็นว่ายังมีชีวิตอยู่

พระราชเสด็จนั้นก็แปลกพระทัย เมื่อเสด็จกลับพระนครแล้ว ก็บังเกิด
ความคิดอยากทดลองตบะโยคีดู จึงทรงสั่งให้ข่าวประกาศไปทั่วพระนคร ว่า
ใครสามารถทำให้โยคีเข้ามาในพระนครได้โดยล้าพังความซุกซวน (ไม่ใช่การ
บังคับขู่เข็ญด้วยกำลังหรืออาวุธ) จะประทานรางวัลให้หนึ่งร้อยเหรียญทองคำ

ก็มีนางเวศยา (แพศยา - หญิงหาเงินในทางประเวณี หญิงถ้อย หญิง
ล่าสอน) คนหนึ่งชื่อ วสันตเสนา ซึ่งมีความสามารถในการร้องรำทำเพลงยิ่งนัก
มารับอาสาทำการครั้งนั้น

นางกล่าวว่า นางจะพำนักโยคีเข้ามายังห้องพระโรง พร้อมกับแบกทารก
มาด้วย!

พระราชเสด็จฟังคำที่นางกล่าวก็ยังไม่สงสัยว่านางจะทำได้หรือไม่ แต่ก็ยังไม่
ประทานใบปลิวให้แก่นางใบหนึ่ง เป็นสัญญาตกลงให้นางทำตามอาสา แล้ว
อนุญาตให้นางออกจากห้องพระโรงไป

พอออกจากที่เฝ้าแล้ว นางวสันตเสนาก็เข้าไปยังป่า เพื่อกันหาโยคีจน
พบ นางก็ให้คนมาสร้างกระท่อมที่อาศัยไว้ไม่ให้ไกลจากที่บำเพ็ญตบะของโยคีนัก

จากนั้นก็ปรุงอาหารน้ำอย่างหนึ่งซึ่งมีรสหวานแหลม ค่อยๆ ย่องเข้าไปใกล้โยคี ที่นั่งหลับตามาวนาต่างๆ ที่หิวและกระหายน้ำจนใกล้จะตายมีตายเหลืออยู่ใกล้ ต้นไม้ใหญ่

นางค่อยๆ ป้ายอาหารนั้นที่ปากของโยคี โยคีรู้สึกถึงรสหวานก็เลียอาหาร นั้นเข้าไป นางก็ป้ายเพิ่มเติมใหม่อีกหลายครั้ง จนเช้าวันที่สามโยคีค่อยมีกำลัง พอรู้สึกมีน้ำป้ายมาที่ปากก็ลืมตาขึ้นดู เห็นนางवलันตเสนาภิกษามว่า...เจ้ามาที่นี่ ทำไม

นางवलันตเสนาภิกษอลอกลงโยคีว่า นางเป็นธิดาของเทวดา ได้บำเพ็ญพรตอยู่บนสวรรค์มาระยะหนึ่ง แล้วก็ลงมาบำเพ็ญพรตต่อในป่าแห่งนี้

ฝ่ายโยคีเห็นนางवलันตเสนา रूपโฉมงดงาม ก็เชื่อว่านางเป็นเทพธิดาจริง และคิดว่าการบำเพ็ญตบะอยู่ใกล้ๆ กับนางผู้มีโฉมเช่นนี้สำราญใจกว่าบำเพ็ญตบะอยู่คนเดียวมาก จึงถามว่าที่อยู่ของนางอยู่ที่ไหน

นางवलันตเสนาภิกษมตอบว่าอยู่ใกล้ๆ นี้เอง แล้วเกาะดินปลวกให้หลุดออกไปจากร่างกายของโยคี ชักชวนโยคีให้อาบน้ำชำระร่างกาย เสร็จแล้วก็พาโยคี ไปยังกระท่อมที่นางเตรียมไว้

ครั้นไปถึงกระท่อม โยคีได้เห็นข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ ซึ่งล้วนแต่ดีจกควรแก่ชาวนคร (ผู้มั่งมี) อันเป็นสิ่งที่โยคีไม่เคยพบเห็น โยคีก็พิศวงยิ่งนักว่า นางบำเพ็ญพรต (ตบะ) ชนิดไหน?

นางवलันตเสนาภิกษมบอกว่า นางถือพรตชนิดที่ต้องใช้ของดีที่สุดซึ่งจะหาได้ ต้องแต่งตัวให้สวย ต้องกินอาหารประกอบด้วยรสทั้งหก (อาหารที่อร่อย มีรสชาติและสวยงาม) ทั้งต้องบำรุงความรื่นเริงต่างๆ (เช่น เล่นดนตรี ร้องเพลง เต้นรำ โดยลัทธิภิกษมต่างๆ ในอินเดียมีมาก และมีการถือพรตที่แตกต่างกันอย่างสุดโต่ง) อย่างที่นางवलันตเสนาอ้างนี้ ก็มีลัทธิหนึ่งใกล้เคียงกัน เป็นคำสอนของวัลลภอาจารย์ ยังมีอยู่ในอินเดียจนปัจจุบัน รู้ตั้งนั้นโยคีก็เลิกสงสัย

ต่อมาเมื่อนางवलันตเสนาเลี้ยงดูโยคีเป็นอันดี ฝ่ายโยคีได้รู้รสทั้งหกก็ติดใจ เลิกบำเพ็ญตบะอย่างเก่ามาถือพรตอย่างใหม่ ถือการกินและดื่มแทน

การอด และไม่ซำก็ได้อยู่กินกับนางวสันตเสนาในฐานะสามีภรรยา

ผ่านไปสิบเดือน ทั้งสองก็มีบุตรชายด้วยกันคนหนึ่ง พอมีลูกแล้วจึงชักชวนโยคีว่าให้เดินทางไปยังทำน้าอันเป็นบุญสถานต่างๆ เพื่อจะได้อาบน้ำล้างกายให้หมดบาป (เป็นความเชื่อของชาวอินเดียว่าถ้าได้อาบน้ำที่ทำน้าศักดิ์สิทธิ์ที่มีอยู่หลายแห่งในประเทศอินเดียแล้ว จะหมดบาปแล้วได้บุญมาก) เป็นที่เจริญสุขต่อไป

โยคีทั้งรักและหลงนางอยู่เต็มหัวใจ นางพูดอะไรก็เห็นชอบด้วยทั้งนั้น จึงแบกทารกผู้เป็นลูกชายขึ้นบ่าแล้วออกเดินตามนางวสันตเสนาไปอย่างว่าง่าย

นางก็พาโยคีตรงเข้ากรุงอุชชยีนี เข้าไปยังท้องพระโรงในเวลาที่พระราชพาประทับอยู่ พระราชาซึ่งทรงอยู่ท่ามกลางเหล่าอำมาตย์มนตรีเห็นนางวสันตเสนาพาโยคีแบกทารกเข้ามา ก็ทรงพระสรวลตรัสว่า

“อโห ภูมิเวศยาไปพาโยคีแบกทารกเข้ามาแล้ว”

แล้วทั้งพระราชาและเหล่าเสนาอำมาตย์ก็พากันหัวเราะและวิพากษ์วิจารณ์โยคีต่างๆ นานาด้วยความสนุกสนาน รวากับโยคีคือตัวตลก!

โยคีได้ยินดังนั้นก็รู้ตัวว่าคนเหล่านี้ส่งนางวสันตเสนาไปทำลายตบะและหลอกลวงตนมา ก็โกรธเคืองเป็นที่สุด ได้สาปแช่งคนทั้งหลายที่อยู่ในที่นั้นอย่างรุนแรง แต่เป็นเพราะโยคีได้เสื่อมตบะไปเสียแล้ว คำสาปแช่งจึงไม่เกิดผล ก็เลยยิ่งเป็นที่ขบขันหนักยิ่งขึ้น โยคีในขณะนั้นทำอะไรใครไม่ได้ ก็แบกลูกขึ้นบ่าออกจากท้องพระโรงไป

เมื่อกลับไปยังป่าอีกครั้งก็ฆ่าลูกของตนเสีย แล้วเริ่มทำตบะใหม่ มุ่งหวังจะแก้แค้นพระราชาซึ่งเป็นพระบิดาของพระเจ้าวิกรมมาทิตย์ ทว่าบัดนี้พระบิดาของพระเจ้าวิกรมมาทิตย์สิ้นพระชนม์ไปเสียแล้ว

โยคีก็เปลี่ยนเป้าหมายใหม่จะทำร้ายพระเจ้าวิกรมมาทิตย์กับพระโอรสธรรมธวัชแทน โดยจะเอาเลือดของทั้งสองพระองค์เป็นเครื่องบูชาพระนางหรรคา เพื่อที่ตนจะได้เป็นใหญ่ในโลกนี้

เมื่อเล่าสาเหตุความแค้นแต่เก่าก่อนให้พระเจ้าวิกรมมาทิตย์ได้รู้แล้ว อสุร

นางวสันตเสนาทำลายตะบะโยคีศานติศีล

บัณฑิบาลก็ย้าว่า

“ข้าพเจ้าได้กล่าวสัญญาว่าจะช่วยชีวิตของพระองค์ พระองค์จึงฟังข้าพเจ้า
เกิด ต่อไปนี้จึงระวังพระองค์อย่าเชื่อคำผู้มีสำนักในหมู่คนตาย แลทรงจำใส่
พระทัยไว้ว่าผู้ใดมุ่งจะฆ่าชีวิตของพระองค์ พระองค์อาจตัดหัวผู้นั้นเสียก่อน
ได้โดยคลองธรรม ต่อขึ้นไปจะทรงครอบครองสกลโลกด้วยความสุขปรากฎ
พระนามไปชั่วกาลนาน”

แล้วอสูรบัณฑิบาลก็อันตรธานหายวับไป

ฝ่ายพระเจ้าวิกรมมาทิตย์กับพระโอรสธรรมธวัชก็เสด็จเข้าเมือง

ครั้นพระเจ้าวิกรมมาทิตย์กลับคืนสู่กรุงอุชชยีนีแล้ว ก็ทรงปกครองบ้าน
เมืองและอาณาประชาราษฎร์อย่างเที่ยงธรรม ส่วนแผนการที่จะขยายอาณาเขต
บ้านเมืองที่ทรงวางไว้แต่แรกนั้น ก็ทรงยกทัพออกรบแย่งเมืองของผู้อื่นด้วย
กำลังความสามารถ

ในไม่ช้ากรุงอุชชยีนีก็แผ่ขยายอาณาเขตยิ่งใหญ่ขึ้นกว่าเก่าอีกหลายเท่า
เมื่อทุกสิ่งทุกอย่างเข้าที่เข้าทางดีแล้ว วันหนึ่งพระเจ้าวิกรมมาทิตย์เสด็จ
ออกว่าราชการ เมือง ก็มีพ่อค้าคนหนึ่งเข้าไปเฝ้าในท้องพระโรง

พ่อค้าคนนั้นทูลว่าตนเองมาจากเมืองไกลที่ขึ้นชื่อว่ามั่งมีนัก เมื่อได้เข้าเฝ้า
ก็นำผลไม้ผลหนึ่งมาถวายแล้วก็ทูลลาออกจากท้องพระโรงไป พอพ่อค้ากลับ
ไปแล้ว พระเจ้าวิกรมมาทิตย์ก็ทรงคิดถึงคำเตือนของอสูรบัณฑิบาลที่ให้ทรงระวัง
คนผู้หนึ่ง พระองค์ระแวงว่าอาจจะเป็นพ่อค้าคนนี้ จึงไม่ควรเสวยผลไม้ที่เขา
ถวาย ทรงคิดดังนั้นแล้วก็ตรัสเรียกชาวคลังมารับผลไม้ชิ้นไปเก็บไว้

วันรุ่งขึ้นพ่อค้าคนเดิมก็มาเข้าเฝ้าอีก และถวายผลไม้อีกผลหนึ่ง พระเจ้า
วิกรมมาทิตย์ก็ตรัสเรียกชาวคลังมานำผลไม้ชิ้นไปเก็บไว้อีก เป็นเช่นนี้ทุก
ทุกวันจนกระทั่งมีผลไม้อยู่ในคลังกองใหญ่

จนวันหนึ่งพระเจ้าวิกรมมาทิตย์เสด็จลงไปดูม้าที่โรงม้าต้น พอติดกับเป็น
เวลาที่พ่อค้ามาเข้าเฝ้า พ่อค้าจึงถวายผลไม้ที่นั้น เมื่อพระเจ้าวิกรมมาทิตย์รับแล้ว
ก็ทรงเดาะผลไม้ชิ้นเล่น บังเอิญผลไม้พลัดตกจากหัตถ์ถ่วงไปไกลถึง ซึ่งผูกไว้

ในโรงฆ่าสัตว์สำหรับคอยรับเคราะห์ร้ายต่างๆ แทนม้า (เป็นความเชื่ออย่างหนึ่งของคนอินเดียโบราณ)

ลิงเห็นผลไม้กำลังมาใกล้ก็ฉวยไปฉีกกิน ก็ปรากฏมีทับทิมเม็ดใหญ่งดงาม ช่วงโชติเมตต์หนึ่งร่วงตกลงมาจากผลไม้ นั่น! ทำให้พระเจ้าวิกรมมาทิตย์และเหล่าข้าราชการที่ตามเสด็จต่างรู้สึกพิศวง เพราะไม่เคยเห็นทับทิมที่เม็ดใหญ่และงามขนาดนี้มาก่อนเลย แต่นอกจากความพิศวงแล้ว พระเจ้าวิกรมมาทิตย์ยังบังเกิดความระแวงสงสัยขึ้นอีกด้วย จึงตรัสถามพ่อค้าว่า เหตุไรถึงถวายทับทิมเม็ดงามเม็ดนี้แต่พระองค์?

พ่อค้าก็ทูลว่าคัมภีร์โบราณสอนไว้ว่า เมื่อจะไปเข้าเฝ้าพระราช ๑ ไปหาอุปัชฌาย์ ๑ ไปหาตุลาการ ๑ ไปหาหญิงสาว ๑ ไปหาหญิงแก่ผู้มีลูกสาวซึ่งเราอยากได้ ๑ อย่าไปมือเปล่า (ความหมายก็คือ ต้องมีของขวัญของฝากติดไม้ติดมือไปด้วย) และทูลต่อไปอีกว่า เขาได้ถวายทับทิมเช่นเดียวกันนี้แต่พระเจ้าวิกรมมาทิตย์มามากมายแล้ว เหตุไรจึงรับสั่งถึงทับทิมเม็ดนี้เม็ดเดียว? เพราะเขาได้ซ่อนทับทิมไว้ในผลไม้ที่ถวายทุกผล

พระเจ้าวิกรมมาทิตย์ได้ฟังดังนั้น ก็ตรัสสั่งให้นายคลังไปชนผลไม้ที่เก็บไว้ทั้งหมดออกมาผ่าดู ก็ปรากฏว่าในผลไม้ทุกผลมีทับทิมซ่อนอยู่ผลละเม็ด และทับทิมทุกเม็ดก็มีขนาดและน้ำหนักเสมอกันหมด ทำให้พระเจ้าวิกรมมาทิตย์ทรงยินดีอย่างยิ่ง ตรัสถามพ่อค้าถึงราคาของทับทิม

คำตอบของพ่อค้าก็คือทับทิมแต่ละเม็ดมีราคาลิบล้านเหรียญทองคำ ซึ่งสามารถซื้อทวีปได้หนึ่งจากจำนวนเจ็ดทวีปที่รวมกันเรียกว่าโลก

พระเจ้าวิกรมมาทิตย์ตรัสถามพ่อค้าต่อไปว่า ที่ถวายของมีค่ามหาศาลแก่พระองค์เช่นนี้มีความประสงค์สิ่งใดให้บอกมา

พ่อค้าก็ทูลว่า เขาจะทูลความประสงค์ก็ต่อเมื่อได้อยู่กับพระเจ้าวิกรมมาทิตย์เพียงลำพังสองคนเท่านั้น พระเจ้าวิกรมมาทิตย์ได้ฟังดังนั้นก็โปรดให้พ่อค้าเข้าเฝ้าในที่ลับ แล้วรับสั่งให้พ่อค้าบอกความประสงค์ออกมาได้

พ่อค้าผู้นั้นก็ทูลว่า ความจริงเขาไม่ใช่พ่อค้า แต่เป็นโยคีชื่อ กานติศีล

เขากำลังจะกระทำพิธีอันหนึ่งในป่าช้าริมฝั่งแม่น้ำโคทาวรี เมื่อทำสำเร็จแล้วจะ
ได้ความเป็นใหญ่ในโลก แต่จะกระทำพิธีที่ว่านี้สำเร็จได้ จะต้องได้รับความ
ร่วมมือจากพระเจ้าวิกรมมัทิตย์กับพระโอรสธรรมราช

พระเจ้าวิกรมมัทิตย์ได้ยื่นโยคีศานติศีลเย้ยถึงป่าช้าก็สะดุดใจ นึกถึง
คำเตือนของอสูรปัทมบาลขึ้นมาทันที แต่พระองค์ทรงซ่อนความรู้สึกไว้ ไม่แสดง
ท่าทีกิริยาอาการใดๆ ให้อีกฝ่ายเห็น และทรงรับปากว่าจะช่วยเหลือโยคี
ศานติศีลในการกระทำพิธีกรรมนั้น

โยคีศานติศีลจึงนัดหมายว่าขอให้พระเจ้าวิกรมมัทิตย์กับพระโอรส-
ธรรมราชเสด็จไปพบเขาในป่าช้าเพียงลำพังสองพระองค์เท่านั้น ในคืนวันจันทร์
แรม ๑๔ ค่ำเดือนนี้

พระเจ้าวิกรมมัทิตย์ก็ทรงรับคำเป็นแม่נםั่น โยคีก็หูลากลับไป

ครั้นถึงกำหนดนัด พระเจ้าวิกรมมัทิตย์กับพระโอรสธรรมราชก็ทรง
แต่งองค์รัดกุม ถือบาปซึ่งเป็นอาวุธคู่พระหัตถ์ แล้วเสด็จออกจากวังเดินไปตาม
ถนนที่มุ่งตรงไปยังป่าช้าริมฝั่งแม่น้ำโคทาวรี

คืนนั้นเป็นคืนเดือนมืด ทุกที่ทางจึงมืดมิดแถมพายุพัดฝนตกเยือกเย็น
ทำให้ไม่มีผู้คนเดินไปมาในถนน ทั้งสองพระองค์มุ่งหน้าตรงไปยังป่าช้าจนเห็น
แสงไฟอยู่กลางป่าช้า ก็เสด็จเข้าไปหาแสงไฟ (ท่ามกลางพายุฝน โยคีศานติศีล
สามารถถ่อกองไฟได้ก็แสดงว่ามีความสามารถพิเศษผดุมุขย์แล้ว)

เมื่อไปถึงป่าช้า พระเจ้าวิกรมมัทิตย์ทอดพระเนตรเห็นสิ่งน่ารังเกียจต่างๆ
อยู่ล้อมกองไฟที่กำลังเผาศพใหม่ๆ ภูตผีปีศาจปรากฏกายอยู่รอบข้าง หม่าใน
กำลังกินซากศพกระจัดกระจายเป็นชิ้นเป็นท่อน หม่าจึงจอกก็ต่อสู้กันเพื่อ
แย่งอาหารซึ่งก็คือเนื้อและกระดูกคนตาย หมียืนเคียงกันดับของศพเด็กทารก

ใกล้กองไฟ ภูตผีปีศาจนั่งยืนและลอยอยู่เป็นอันมาก ทั้งมีเสียงลมและ
ฝน เสียงเสือกคำราม เสียงช้างพาดวง เสียงสุนัขเห่าหอน เสียงนกเค้าแมวร้อง
และเสียงกระแสน้ำ (ในแม่น้ำโคทาวรี) ไหลกลบกันไป...

ในท่ามกลางสิ่งน่าเกลียดและน่ากลัวเหล่านี้ โยคีศานติศีลนั่งอยู่ใกล้

กองไฟ มีกะโหลกหัวมนุษย์วางอยู่บนขา (น่าจะเป็นบนตัก) มือถือกระดูกแข็งข้างละท่อน เคาะกะโหลกเป็นจังหวะให้เหล่าภูตผีปีศาจร้ายรำและโลดเต้น

พระเจ้าวิกรมาทิตย์ผู้มีความกล้าหาญ และความระมัดระวังไม่ประมาท พอเห็นโยคีอยู่ท่ามกลางคนตายเช่นนั้นก็นึกถึงคำเตือนของอสูร-บัลพิบาลและมั่นใจว่าโยคีคนดีคือโยคีที่ถูกพระบิดาของพระองค์กลั่นแกล้งและกำลังคิดจะมาแก้แค้นเฝ้ากับพระองค์และพระโอรสแทน

จากนั้นคิดต่อไปว่า ถ้าเวลานี้พระองค์ตรงเข้าไปใช้ดาบอันคมกริบฟันคอโยคีให้ขาดกระเด็น ก็คงทำได้ไม่ยากอะไร แต่พระองค์ทรงรับปากโยคีไว้ก่อนแล้วว่าจะมาช่วยงานโยคีในคืนนี้

พระองค์ก็เลยตัดสินใจจะทำตามคำพูดของตนเองเสียก่อน แล้วค่อยหาโอกาสกำจัดโยคีร้ายในเวลาภายหลังต่อไป

ตัดสินใจพระทัยดังนั้นแล้ว พระเจ้าวิกรมาทิตย์ก็พาพระโอรสธรรมราชเข้าไปกระทำกิริยาเคารพโยคีเป็นอันดี แล้วทรงนั่งลงบนพื้นดินตามคำโยคีทูลเชิญ และตรัสถามโยคีว่า ต้องการจะใช้ให้พระองค์ทำอะไร

โยคีก็ทูลตอบว่า

“พระองค์เสด็จมาถึงแล้ว ก็จงปฏิบัติตามประสงค์ข้อหนึ่งของข้าพเจ้าก่อน คือในทิศใต้มีป่าช้าเช่นเดียวกันนี้อีกแห่งหนึ่ง ในป่าช้านั้นมีต้นโอศก บนต้นโอศกนั้นมีศพแขวนอยู่ศพหนึ่ง พระองค์จงไปพาศพนั้นมาให้ข้าพเจ้าโดยเร็ว”

พระเจ้าวิกรมาทิตย์ทรงฟังดังนั้น ก็จับหัตถ์พระโอรส พาเดินไปบนทางทิศใต้ แต่การเดินทางคราวนี้ของทั้งสองพระองค์ไม่ได้สะดวกเหมือนอย่างตอนแรก เพราะป่ารกชัฏและมีต้นไม้จนถึงกับจะเดินให้ตรงก็ยิ่งลำบาก ทั้งมีเสียงดนตรีกะโหลกคนของโยคี และเสียงภูตผีปีศาจต่างๆ เต็มรำทำเพลงดังโหยหวนอื้ออึงไปทั้งป่าช้า

เท่านี้ยังไม่พอ เหล่าภูตผีร้ายยังตามคอยหลอกหลอนตลอดทาง บ้างปรากฏกายหลอกให้ตกใจ บ้างแก้งนอนขวางทางจะให้สะดุดล้ม บ้างก็

แปลงเป็นงูมาพันหน้าแข้ง บ้างก็ทำเป็นแสงวูบวาบข้างๆ ทางเดิน บ้างก็ทำเสียงดังลั่นขึ้นใกล้ๆ ตัว เรียกว่าพวกผีร้ายขนเอาวิธีการหลอกหลอนสารพัดชนิดมาใช้ แต่ก็ไม่ไ้ผล!

พระเจ้าวิกรมมาทิตย์และพระโอรสธรรมชวชยังคงความกล้าหาญเดินหน้าต่อไปอย่างไม่ท้อถอย จนในที่สุดก็เสด็จถึงป่าช้าทางทิศใต้ พอเข้าไปในป่าช้าทางทิศใต้นั้น ก็ทรงเห็นต้นอโศกดั่งที่โยคีทูล ทว่าต้นอโศกใหญ่ต้นนั้นลุกเป็นไฟแดงไปทั้งต้น แดมเสียงภูตผีปีศาจร้องบอกต่อกันดังสะเทือนป่าช้าว่า

“ฆ่าเสียทั้งสองคน จับตัวให้ได้ ช่วยกันจับตัวเผาในไฟบนต้นไม้ใหญ่ให้ไหม้เป็นจุดไป ทำให้รู้สึกพิชไฟแห่งบาดาล”

แต่พระเจ้าวิกรมมาทิตย์ก็มีได้หวาดกลัว ยังคงดำเนินตรงเข้าไปใกล้ต้นอโศกที่ลุกเป็นไฟนั้น

พระเจ้าวิกรมมาทิตย์เสด็จเข้าไปใกล้ต้นอโศกที่หมาย จึงทรงรู้ว่าเปลวไฟที่เห็นนั้นไม่ร้อน เป็นเพียงไฟที่ปีศาจลำแดงหลอกเท่านั้น และเมื่อทรงมองขึ้นไปบนต้นไม้ ก็เห็นศพหนึ่งแขวนอยู่บนกิ่งอโศก ศพนั้นมีลักษณะ... ลืมตาโพลง ลูกนัยน์ตาสีเขียวเรืองๆ ผมสีน้ำตาล หน้าสีน้ำตาล ตัวพอมเห็นซี่โครงเป็นซี่ๆ แขนงห้อยหัวลงเหมือนกับค่างคาว แต่เป็นค่างคาวตัวใหญ่ที่สุด ตัวเย็นชืดและเหนียวๆ เหมือนงู ทำท่าราวกับเป็นศพไร้ชีวิต ทว่าทางที่เหมือนหางแพะนั้นกระดิกได้ นี่คือรูปลักษณ์ของเวตาลตามตำนานนี้ (ซึ่งมีตำนานเกี่ยวกับเวตาลอีกหลายฉบับ บ้างก็ใกล้เคียงกับตำนานนี้ และบ้างก็ผิดแผกแตกต่างออกไป)

ใน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน กล่าวว่า เวตาลเป็นผีจำพวกหนึ่ง ชอบสิงอยู่ในป่าช้า และว่านักปราชญ์ที่ไม่ได้ถ่ายทอดวิชาให้ใคร ตายไปแล้วจะเป็นผีชนิดนี้

ส่วน มอเนียร์ วิลเลียมส์ และ คิวรามอัปตะ กล่าวเพียงว่า เวตาลเป็นผีชนิดหนึ่งซึ่งสิงศพ ไม่ได้ชี้แจงอะไรอีก ทว่าพราหมณ์ศรีมเหศวรภักฏอุธิบายว่า เวตาลอยู่ในจำพวกมรุตคณะ (เทวดาคณะหนึ่ง เป็นเจ้าแห่งพายุและลม)

เวตาล

เป็นบุตรของพระนางอหิตี เป็นผู้ติดตามพระรุทรพระเป็นเจ้า และพระนางภัทรา ปกติเวตาลชอบท่องเที่ยวอยู่ตามหนอง ตามพุ่มไม้ ตามป่ารกและป่าที่มีดอับ บางทีก็ล่องไปกับลมพายุและพ้ามัว เวลาที่ยาวมักจะเป็นเวลากลางคืน ดึกสงัด (ลักษณะนี้ใกล้เคียงกับผีกระสือ ซึ่งถ้าอธิบายแบบสมัยใหม่ก็คือ แก๊สที่อยู่ในหนองบึงผุดขึ้นมากระทบออกซิเจนในอากาศ แล้วทำปฏิกิริยากันเกิดเป็นแสงหรือดวงไฟสว่างวูบๆ วาบๆ)

ขนาดของเวตาล สูงประมาณ ๒-๓ ฟุต กว้างฟุตครึ่ง หนาตั้งแต่อกถึงหลัง ครึ่งฟุตถึง ๑ ฟุต ผมหงอกยาว ขนที่ตัวยาวและเย็นเหยียด หัวกลมหน้ารูปไข่ ตากลมและถลน จมูกยาวเป็นขอเหมือนปากเหยี่ยว ปากอ้าแก้มตอบ คางและขากรรไกรกว้าง ฟันเป็นช่อม แขนและมือสั้น ขาสั้นห้องพลุ่ย (ผิดกับตำนานข้างต้นที่ว่าผอมจนเห็นซี่โครง) เล็บคม ปีกมีแรงมาก (นี่เป็นเวตาลอีกลักษณะหนึ่ง ที่แปลกจากเวตาลข้างต้น ท่านผู้อ่านโปรดดูรูป ขาวดำที่ลงประกอบ)

และใน กถาสริตสาคร (ตริ่งค์ ๑๒) กล่าวว่า เวตาลมีกลิ่นเหม็นเหมือนเนื้อโสโครกบินไปบินมา สีดำเหมือนกลางคืน ความดำแข็งคู่กันกับควันอันเป็นกลุ่มขึ้นจากไฟเผาศพ

เมื่อเวลาที่เวตาลบินหาอาหารในตอนกลางคืนมันจะอำปากเป็นไฟ ทำให้
สัตว์ตกใจเผ่นออกจากที่ซ่อน เพื่อมันจะได้โฉบกินเป็นอาหาร

(เวตาลเป็นข้าของพระรุทระเป็นเจ้า ดังนั้นเมื่อผู้ใดท่อมন্ত্র์สรรเสริญ
พระรุทระ มันก็จะไม่ทำร้ายผู้นั้นเช่น พระนางจันทรมติเบกศพรโหิตากษะผู้
เป็นพระโอรสไปเผาในเวลาเที่ยงคืน มันก็ไม่ทำร้าย พระนางทมยันตีเที่ยวตาม
หาพระนลกลางป่าเพียงลำพังนางเดียว มันก็ไม่ทำร้าย)

พระเจ้าวิกรมมาทิตย์เห็นเวตาลก็ทรงคิดในพระทัยว่า ศพนี้เดิมคงเป็น
ลูกชายพ่อค้ำน้ำมันที่ถูประภัยพิบาลเล่าให้ฟัง แต่คงถูกโยคีเปลี่ยนสภาพศพไป
เพื่อหลอกลวงพระองค์ ซึ่งแม้จะคิดได้เช่นนั้น แต่งานก็คืองาน เพราะทรง
รับปากโยคีไว้ก่อนแล้ว จึงทรงปีนขึ้นไปบนต้นโอศก แล้วใช้พระแสงดาบฟัน
กิ่งโอศกที่เวตาลเกาะอยู่นั้นขาดตกลงไปยังพื้นดิน

เมื่อร่วงเวตาลกระทบพื้น มันก็ก่ดพื้นส่งเสียงร้องเหมือนเด็กทารกที่ได้
รับความเจ็บปวด

พระเจ้าวิกรมมาทิตย์ก็ทรงกระโดดลงจากต้นโอศก ตรัสถามเวตาลว่า
“เอ็งนี่อะไร?”

ตรัสยังไม่ทันขาดคำ เวตาลก็หัวเราะเสียงดังแล้วลอยขึ้นไปเกาะกิ่งไม้
กิ่งอื่นบนต้นโอศกอย่างเก๋

ฝ่ายพระเจ้าวิกรมมาทิตย์เห็นเช่นนั้น ก็ทรงคิดจะปีนขึ้นไปตัดกิ่งไม้อีก
ครึ่งหนึ่ง จึงตรัสกับพระโอรสธรรมชวว่า อีกประเดี๋ยวพอเวตาลตกลงมาที่
พื้น ให้พระโอรสจับตัวไว้ให้มัน แล้วทรงปีนขึ้นไปบนต้นโอศก ใช้พระแสงดาบ
ตัดกิ่งไม้ที่เวตาลเกาะอยู่จนขาดตกลงมา พระธรรมชวซึกก็ตรงเข้าจับเวตาลไว้
แน่น

พระเจ้าวิกรมมาทิตย์รีบเสด็จลงจากต้นโอศกตรงเข้าช่วยพระโอรสจับ
เวตาลไว้อีกแรง แล้วตรัสถามว่า

“เอ็งนี่คือใคร?”

ทันใดนั้นเวตาลก็หัวเราะ แล้วสิ้นหลุดจากหัตถ์ของสองพระองค์อย่าง

ง่ายดาย ลอยกลับขึ้นไปแขวนบนกิ่งอโศกอย่างเก่า แต่คราวนี้เวตาลห้อยหัว
พลางหัวเราะเยาะเย้ยด้วย! ทำให้พระเจ้าวิกรมมาทิตย์ทรงพระพิโรธตรัสกับ
พระโอรสว่า คราวนี้เมื่อเวตาลตกลงมาถึงพื้นดิน ให้พันหัวให้ขาดออกไป

จากนั้นก็ทรงปีนขึ้นไปบนต้นอโศก จับผมเวตาลกระซอกจนเวตาลหลุด
จากกิ่งไม้ที่เกาะแล้วทิ้งลงไปยังพื้นดิน พอเวตาลตกถึงพื้น พระโอรสธรรมชวษ
ก็ทำตามคำสั่งของพระบิดาตรงเข้าไปใช้ดาบฟันคอเวตาลทันที!

แต่...ตัวเวตาลนั้นแข็งราวกับหิน แทนที่เวตาลจะคอขาด กลับเป็นว่าดาบ
ของพระโอรสธรรมชวษนั้นมันเสียเอง ครั้นพระเจ้าวิกรมมาทิตย์เสด็จลงจากต้น
อโศก ตรัสถามมันว่า

“เอ็งคือใคร?”

ยังไม่ทันจบประโยคดี เวตาลก็หัวเราะและลอยกลับขึ้นไปเกาะบนต้นไม้
ดังเดิม

พระเจ้าวิกรมมาทิตย์ต้องเพียรพยายามปีนขึ้นไปลงต้นอโศกหลายต่อ
หลายเที่ยว...จนในที่สุดครั้งที่เจ็ด เวตาลก็ยอมให้จับและพูดว่า

“แม่เทวดาก็ชื่นใจคนหัวดีไม่ได้!”

ฝ่ายพระเจ้าวิกรมมาทิตย์พอจับเวตาลไว้ได้ ก็ทรงปลดผ้าผืนหนึ่งออกจาก
พระองค์ผูกเป็นยามจะใส่เวตาล

เวตาลนั่งมองดูอยู่ครู่หนึ่ง แล้วถามว่า

“ท่านนี่คือใคร ท่านจะทำอะไร?”

พระเจ้าวิกรมมาทิตย์ก็ทรงตอบว่า

“ข้าคือพระเจ้าวิกรมมาทิตย์ พระราชากรุงอชชยนิ ข้าจะจับตัวเอ็งไปให้
คนคนหนึ่ง ซึ่งเห็นสนุกในการเคาะกะโหลกหัวผี เป็นเพลงให้ผีฟัง”

เวตาลก็พูดว่า

“พระองค์ผู้เป็นพระราชาจงจำภษาชิตโบราณไว้ว่า ลীনคนนั้นตัดคอคนเสีย
มากต่อมากแล้ว (หมายความว่าถ้าพูดไม่ระวังก็จะเป็นโทษแก่ตนเอง) ข้าพเจ้า
จะยอมตามพระทัยพระองค์ และตามเสด็จไปหาบรูษะที่ทำดนตรีด้วยกะโหลก

หัวผี พระองค์จะผูกข้าพเจ้าสะพายหลังเหมือนย៉ามคนขอทานก็ตามพระ
ประสงค์ แต่พระองค์จงฟังคำข้าพเจ้าจำใส่พระทัยไปตลอดทาง คือในเวลา
เดินทางนั้น ข้าพเจ้าจะเล่านิทานเล่น ในเวลาเล่านิทานนั้นข้าพเจ้าจะตั้งปัญหา
ถามพระองค์ และพระองค์จะต้องสัญญาข้อนี้เสียก่อน ข้าพเจ้าจึงจะยอมไป
ด้วย คือเมื่อข้าพเจ้าตั้งปัญหา ถ้าพระองค์ตอบ จะเป็นด้วยกรรมในปางก่อน
บันดาลให้ตอบ หรือด้วยแพ้ความฉลาดของข้าพเจ้า เพราะข้าพเจ้าล่อให้ทรง
แสดงความเย่อหยิ่งว่ามีความรู้ก็ตาม ถ้าตรัสตอบปัญหาข้าพเจ้าเมื่อใด ข้าพเจ้า
จะกลับไปที่อยู่ของข้าพเจ้าต่อเมื่อพระองค์ไม่ตอบปัญหา เพราะได้สติหรือด้วย
ความโง่เขลาของพระองค์ก็ตาม ข้าพเจ้าจึงจะยอมไปด้วย!”

แถมด้วยการทูลย้ำโมโหว่า

“ข้าพเจ้าขอทูลแนะนำเสียแต่ในบัดนี้ว่า พระองค์จงสงบความหยิ่งใน
พระทัยว่าเป็นผู้มีความรู้ เมื่อเกิดมาเป็นคนโง่แล้ว ก็จงยอมโง่เสียเถิด มิฉะนั้น
พระองค์จะไม่ได้ประโยชน์ ซึ่งนอกจากข้าพเจ้าแล้วไม่มีใครจะอำนวยได้!”

พระเจ้าวิกรมมาทิตย์ได้ฟังก็ทรงขัดเคืองพระทัย เพราะพระราชินีไม่เคย
ฟังใครดูหมิ่นว่าโง่ แต่ถ้าจะไม่ยอมทำสัญญากับเวตาลก็จะได้ตัวเวตาลไป
จึงทรงนิ่งเฉยเสีย แล้วทรงจับเวตาลใส่ในย៉าม ยกขึ้นสะพายแล้วตรัสเรียก
พระโอรสให้ตามเสด็จให้ทัน พลองทรงพระดำเนินรีบไป

เมื่อพระเจ้าวิกรมมาทิตย์สะพายย៉ามที่ใส่เวตาล และพาพระโอรสธรรมราช
เดินตรงมุ่งหน้าจะกลับไปหาโยคีสถานตติศิวได้สักครู่หนึ่ง เวตาลก็ออกปากเย้า
แหย่พระองค์ด้วยปัญหาสั้นๆ เกี่ยวกับเรื่องของลมฝนและโคลนในถนน แต่
พระเจ้าวิกรมมาทิตย์ไม่ทรงหลงกลต่อปากต่อคำด้วย เวตาลก็เลยทูลว่าจะเล่า
นิทานให้ฟัง แล้วนิทานเวตาลเรื่องที่ ๑ ก็เริ่มต้นขึ้น...

นิทานเวตาล เรื่องที่ ๑

ในกรุงพาราณสีมีพระราชผู้ยิ่งใหญ่ปกครองอยู่ ทรงพระนามว่า พระเจ้าประตูปมุกุฏ พระองค์มีพระโอรสทรงพระนามว่า วัชรมุกุฏ เข้าวันหนึ่งพระวัชรมุกุฏกับเพื่อนสนิทที่ชื่อ พุทธิศรिरะ ซึ่งเป็นลูกชายของประธานอำมาตย์แห่งกรุงพาราณสี ได้พากันออกเที่ยวล่าเนื้อในป่า

แล้วชายหนุ่มทั้งสองบังเอิญไปพบสระใหญ่แห่งหนึ่งมีกำแพงล้อมรอบ (แสดงว่าสระแห่งนั้นต้องมีเจ้าของ จึงได้มีการก่อกำแพงล้อมรอบ) และมีศาลพระมหาเทพ (เทวดาผู้เป็นใหญ่ โดยมากใช้เรียกพระอิศวร) ตั้งอยู่ในบริเวณเดียวกัน

ริมสระเป็นที่ร่มรื่น ตลบอบอวลด้วยกลิ่นหอมของดอกไม้ ผุ่่นกหงส์ และนกจากพรากลงลอยในสระ ท่ามกลางหมู่ดอกบัวที่ชูดอกใบขึ้นพ่นน้ำเป็นที่ชวนมอง ผุ่่นแมลงภู่บีนร่อนอยู่เหนือน้ำเที่ยวกินน้ำหวานในดอกบัว

เมื่อพบสถานที่น่ารื่นรมย์แบบนี้ สองหนุ่มก็ลงจากหลังม้า ผูกม้าไว้ที่ใต้ต้นไม้ใหญ่เดินไปริมสระ จัดการล้างมือล้างหน้าให้สดชื่น แล้วพากันเข้าไป

สวดมนต์ในศาลพระมหาเทพ

สักครู่ต่อมา ก็มีหญิงสาวกลุ่มหนึ่งพากันมาที่ริมสระพากตรงกันข้าม
บางนางก็ยืนสนทนาและหัวเราะต่อกระซิกกันที่ริมสระน้ำ บางนางก็ลงเล่นน้ำ
ในสระ แต่หญิงสาวที่เป็นหัวหน้ากลุ่ม ซึ่งเป็นถึงพระราชธิดานั้นไม่ได้ลงเล่นน้ำ
นางกับบริวารอีกนางหนึ่ง (พระพี่เลี้ยง) เดินเที่ยวเล่นไต้ร่มไม้ จนออก
ห่างจากนางอื่นๆ

ในขณะที่เดียวกัน พระวัชรมุกุฏที่สวดมนต์ไปได้สักครู่ก็เลิก เสด็จออก
จากศาลพระมหาเทพแล้วเดินเที่ยวเล่นไปในหมู่ไม้ ปล่อยให้พุทธศิริระสวดมนต์
ต่อไปเพียงลำพัง เพียงครู่เดียว พระวัชรมุกุฏกับพระราชธิดานั้นก็บังเอิญเดิน
มาพบกันเข้า เพียงแรกสบตา ต่างฝ่ายต่างก็สะดุ้งตะลึงแล!

พระวัชรมุกุฏนั้นหลงใหลใฝ่ฝันในความงามของพระราชธิดาทันทีจน
ตรัสราวละเมอว่า

“กามเทพเอ๋ย เหตุไรท่านจึงมารบกวนเราเช่นนี้”

พระราชธิดาได้ยินดังนั้นก็ทรงยิ้ม และหยุดยั้งดูกิริยาของพระราชาบุตร
เห็นอีกฝ่ายตะลึงจ้องมองนางไม่วางตา ก็เสแสร้งแกล้งทำเป็นโกรธ บอกแก่
หญิงผู้ติดตามว่า

“เหตุไรจึงปล่อยให้ชายหนุ่มมายุ่งจ้องดูเราอยู่เช่นนี้”

ฝ่ายหญิงผู้ติดตามได้ยินดังนั้นก็หันมากล่าวคำเกรี้ยวกราดขับไล่ให้พระ
ราชาบุตรไปเสีย มิฉะนั้นจะเรียกทหารมาจับตัวทิ้งลงสระเป็นการลงโทษ แต่
พระราชาบุตรผู้กำลังตกอยู่ในห้วงรัก ไม่ได้สนใจฟังถ้อยคำของนางผู้ติดตาม
เลย ยังคงยืนนิ่งจ้องมองพระราชธิดาอย่างลืมหูลืมตา

สองสาวเห็นดังนั้นก็พากันเดินห่างออกไป พอถึงขอบสระอีกฟากหนึ่ง
พระราชธิดาก็เหลียวดู ครั้นเห็นพระราชาบุตรยังมองตามนางไม่วางตา นางก็
ยิ้มแล้วเดินลงไปที่ขอบสระ เพื่อเก็บดอกบัวดอกหนึ่งชูขึ้นไหว้ฟ้า แล้วเอาเสียบ
เกศา (ผม) แล้วเอาทัดกรรณ (ใบหู) แล้วกั้ดด้วยหนวด (ฟัน) แล้วทิ้งลงเหยียบ

พระวิชรมุกฎ

ด้วยบาท (เท้า) แล้วกลับหยิบขึ้นปักที่อุระ (อก) ทำเช่นนี้แล้วนางก็ไปขึ้นยาน (น่าจะเป็นรถม้าหรือเกวียน) เสด็จกลับไป

พอพระราชธิดาไปแล้ว พระวัชรมุกุฎก็เสด็จกลับไปที่ศาลพระมหาเทพ อย่างรื้อนรุ่มกลุ่มพระทัยด้วยพิชรัก พบพุทธิศิริระเดินออกมาจากศาลพอดี ก็รับสั่งว่า

“สหายเอ๋ย ข้าได้เห็นนางหนึ่งงามนัก แต่จะเป็นใครมาจากไหนก็หาทราบ
ไม่”

พุทธิศิริระก็ทูลว่า ให้ทรงบรรยายรูปโฉมของนางให้ฟัง

พระวัชรมุกุฎก็ทรงบรรยายว่า

“พักตร์ (ใบหน้า) นางเหมือนพระจันทร์ยามเพ็ญ ผมเหมือนหมู่ผึ้งอัน
เกาะห้อยอยู่บนช่อดอกไม้ ปลายขนง (คิ้ว) ยาวจดถึงกรรณ โอบษฐ์ (ปาก) มีรส
เหมือนจันทร์ยามฤดู (จันทร์+อมฤต หมายถึง น้ำอมฤตในดวงจันทร์) เอวเหมือน
เอวสิงห์ ทรงพระดำเนิน (เดิน) เหมือนราชหงส์

“กล่าวเทียบเครื่องแต่งกายนางคือสีขาว กล่าวเทียบถนุนางคือวสันตฤดู
(ฤดูใบไม้ผลิ) กล่าวเทียบดอกไม้นางคือพุทธรักษา กล่าวสำเนียงนางคือนก
กาเหว่า กล่าวความหอมนางคือชะมดเชียง กล่าวความงามนางคือพระศรี
(พระลักษมี มเหสีของพระนารายณ์) กล่าวความเป็น นางคือความรัก”

แล้วโอดครวญแถมท้ายว่า

“ถ้าข้ามิได้นางมา ข้าจะไม่ทรงชีวิตไปเป็นอันขาด”

แต่พุทธิศิริระฟังแล้วก็เฉยๆ เพราะได้ฟังแบบนี้ทุกครั้งที่พระราชบุตร
ได้เห็นนางงาม เรียกได้ว่าได้ฟังจนชินเสียแล้ว และไม่คิดว่าคราวนี้จะลึกลับซึ้ง
จริงจังกว่คราวก่อนๆ จึงทูลเพียงว่า ถ้าไม่รีบขึ้นม้าเสด็จกลับเสียเดี๋ยวนี้ จะ
ต้องคำเสียกลางป่า กลับถึงเมืองไม่ทันเวลาที่ควรอย่างแน่นอน ดังนั้นทั้งสอง
หนุ่มจึงขึ้นม้ากลับบ้านเมืองของตนไป

พอกลับถึงวังแล้ว พระวัชรมุกุฎก็ไม่เป็นอันกินไม่เป็นอันนอน ราชกิจที่
เคยกระทำก็งดหมด เพราะเฝ้าแต่คิดถึงนางงามที่พบริมสระน้ำกลางป่าจน

ล้มป่วยด้วยไข้ใจ

ในที่สุด ก็ทรงเรียกพุทธิศรिरะเข้าไปเฝ้าอีกหน เมื่อพุทธิศรिरะเข้าเฝ้า และเห็นพระราชบุตรชูปชิตอดิโรยเพราะตรมใจเช่นนั้นก็นึกสงสาร และพอพระราชบุตรปรับทุกข์เรื่องความรัก พุทธิศรिरะก็รู้ทันทีว่าเป็นนางงามที่พระราชบุตรพบที่สระน้ำ จึงทูลถามว่า

“เมื่อนางจะไปในนั้นนางได้กล่าวอะไรแก่พระองค์หรือเปล่า หรือพระองค์ได้กล่าวอะไรแก่นางบ้าง”

พระราชบุตรก็ตรัสตอบว่า

“ไม่ได้กล่าวอะไรแก่กันเลย”

ทำให้พุทธิศรिरะนึกหนักใจและกล่าวว่า

“ถ้าเช่นนั้นก็ยากที่สุดที่จะได้นางมา”

ได้ยินผู้มีสติปัญญาอย่างพุทธิศรिरะกล่าวเช่นนั้น พระราชบุตรก็พระทัยเสีย จนโอดครวญว่า

“ถ้าเช่นนั้นข้าก็กลัวเวลาจะตาย แลชีวิตเป็นความทุกข์ตั้งแต่บัดนี้ไปจวบเวลาขาดลมหายใจ”

พุทธิศรिरะนึกขัดใจที่พระราชบุตรเอาแต่คร่ำครวญถึงความตาย ซึ่งไม่ได้เป็นประโยชน์ต่อการติดตามหาหญิงคนรักเลย เขาจึงใคร่ครวญอยู่ครู่หนึ่ง ก็ทูลถามต่อไปว่า

“นางไม่ได้ให้สัญญาอะไรบ้างหรือ พระองค์จงเล่าให้ข้าพเจ้าฟังให้ละเอียด คนไข้ที่บอกอาการโรคครั้งๆ กลางๆ ไม่มีประโยชน์เลย”

พระราชบุตรจึงตรัสเล่าเรื่องราวที่พบนางงาม และกิจที่นางเก็บดอกบัวมาทำที่ท่าต่างๆ ให้พุทธิศรिरะฟังจนหมดสิ้น พร้อมทั้งนั้นก็กล่าวโทษตนเองที่มัวแต่ตกตะลึงและสะทกสะเทือนในขณะที่อยู่ใกล้นาง จนมิได้กล่าวอันใดแก่นาง

พุทธิศรिरะจึงว่า ถ้าพระราชบุตรอยากจะเป็นผู้มีความสุข จะต้องแสดงพระองค์เป็นคนกล้าในคราวหน้าที่ได้พบนาง จึงจะสำเร็จตามประสงค์ พระ

ราชบุตรก็ทรงสัญญาว่า ถ้าได้พบนางอีกพระองค์จะเป็นคนกล้าตามคำสั่งสอน
ของพุทธิศิริระ แต่ก็ตรัสอย่างท้อแท้ต่อไป

“แต่เมื่อไม่ได้พบ จะกล้าอย่างไรได้”

พุทธิศิริระก็ทูลปลอบว่า

“พระองค์จงสงบทุกข์ลงบ้างเถิด ข้าพเจ้ารู้ชื่อนางแลที่อยู่ของนางแล้ว”

จากนั้นอธิบายกิริยาของนางงามตามที่ได้วิเคราะห์ให้พระราชบุตรฟังว่า

“เมื่อนางเก็บดอกบัวขึ้นชูไหวไปในพ่านั้น คือนางลำแดงความยินดีต่อ
เทวดาที่ได้อำนวยให้นางได้พบพัศตรอันประเสริฐของพระองค์”

ทำเอาพระราชบุตรทรงยิ้มออกเป็นครั้งแรกในรอบหลายวันมานี้

พุทธิศิริระทูลต่อไปว่า

“เมื่อนางยกดอกบัวขึ้นทัดหู (กรรม) เป็นที่หมายให้ทรงทราบนางเป็น
ชาวเมืองกรรณาภูกะ” และ

“เมื่อนางกัศดอกบัวด้วยทนต์นั้น นางทำสัญญาให้ทรงทราบนางเป็น
ราชธิดาท้าวหันตวัต”

ซึ่งเรื่องนี้เป็นปัญหาใหญ่ เพราะ...

“พระองค์ย่อมทรงทราบว่าท้าวหันตวัตนี้เป็นอริใหญ่ของพระราชบิดาแห่ง
พระองค์ ไม่มีท่าทางจะปรองดองกันได้เป็นอันขาด”

พระราชบุตรได้ยินดั่งนั้นก็ครางด้วยความเศร้าพระทัย

พุทธิศิริระอธิบายต่อไปว่า

“เมื่อนางเหยียดดอกบัวนั้น นางให้เครื่องหมายว่านางชื่อ บัทมาวดี”

และที่สำคัญที่สุดที่สร้างความพอใจให้แก่พระราชบุตรคือ

“เมื่อนางเอาดอกบัวปักที่อุระนั้น เป็นที่หมายว่าพระองค์สิงอยู่ในใจแห่ง
นาง”

นางปัทมาวดี

พระวัชรมุกุฎได้ฟังก็ทรงยินดีจนผุดลุกขึ้นได้ อากาญเจ็บป่วยเพราะไข้ใจ หายเป็นปลิดทิ้ง ทรงกำลังกระปรี้กระเปร่าขึ้นมาทันทีทันใด และตรัสชมความรอบรู้ของพุทธิศิริระเป็นอันมาก ขอร้องเขาให้ช่วยพระองค์ให้สมหวังในความรักด้วย

งานนี้จึงต้องมีการวางแผนกันให้รอบคอบหน่อย เพราะพระราชบิดาของทั้งสองฝ่ายเป็นศัตรูกัน จะบอกความตามตรงว่าไปขอปลุกสาวของศัตรู พระราชบิดาก็คงไม่ยอมไปสู้ขอให้ หรือถ้าพระราชบิดายอม พระราชบิดาฝ่ายหญิงจะยอมยกลูกสาวให้หรือเปล่านั้นก็สุดแสนยากจะคาดเดา

ทั้งสองหนุ่มจึงวางแผนกันว่า จะปลอมตัวเป็นคนธรรมดาไปยังเมืองของฝ่ายหญิงก่อน แล้วเรื่องอื่นๆ ค่อยๆ แก้ไขกันไปทีละเปลาะ

ขั้นแรก พุทธิศิริระก็ให้เข้าเฝ้ากราบทูลพระราชอาแห่งกรุงพาราณสีว่า พระราชบุตรที่ไม่ใคร่สบายนั้น ต้องเปลี่ยนที่อยู่จึงจะค่อยสบายกายสบายใจขึ้น เพื่อการนี้จึงควรเสด็จออกท่องเที่ยวพักผ่อนเปลี่ยนบรรยากาศ

พระเจ้าประต้ามุกุฎพระราชอาแห่งกรุงพาราณสีก็ทรงอนุญาต

จากนั้นพระวัชรมุกุฎกับพุทธิศิริระจึงแต่งกายเป็นคนเดินทาง ขึ้นม้ามุ่งหน้าตรงไปยังเมืองกรรณภูกะ ซึ่งหลังจากขี่ม้าเดินทางเป็นเวลาหลายวัน ในที่สุดทั้งคู่ก็เดินทางไปถึงเมืองกรรณภูกะตามที่มุ่งมาดปรารถนา

พุทธิศิริระได้นำพระราชบุตรไปสืบถามหาหญิงหมอดู โดยให้เหตุผลว่าหญิงที่เอาใจใส่ต่อกิจการในอนาคตนั้น ย่อมจะเอื้อเพื่อต่อกิจการปัจจุบันด้วย ฉะนั้นจึงควรสืบหาหญิงหมอดูเป็นผู้ช่วยให้สำเร็จกิจอันประสงค์

พุทธิศิริระเที่ยวถามหาอยู่พักหนึ่ง ก็ได้พบหญิงชราผู้หนึ่งกำลังนั่งปั้นฝ้ายอยู่หน้ากระท่อม ทั้งสองหนุ่มต่างเมืองก็เข้าไปหาหญิงชรา กระทำความเคารพเป็นอันดี แล้วแนะนำตนเองว่า

“ข้าพเจ้าเป็นพ่อค้ามาจากเมืองไกลสองคนด้วยกัน สินค้าของเราตามมาข้างหลัง เราล่องหน้ามาก่อนเพื่อจะหาที่พัก ถ้ามารดายอมให้เราพักในเรือนนี้ เราคงจะเป็นสุขแลให้เงินแก่มารดาโดยอัตรอันสูง”

ฝ่ายหญิงชราที่นั่นนอกจากจะเป็นหมอดูแล้ว ยังรู้จักดูลักษณะคนอีกด้วย เห็นเค้าหน้าชายหนุ่มทั้งสองก็ชอบใจ เพราะคิ้วกว้างและปากมีลักษณะว่าไม่ตระหนี่ จึงตอบตกลงยินยอมให้สองหนุ่มพักอยู่ด้วย

พุทธิศิริระถือโอกาสถามหญิงชรา เมื่อเข้าพักในเรือนของนางเป็นที่เรียบร้อยแล้วว่า

“มารดาอยู่ที่นี้มีความสุขอยู่หรือ ญาติวงศ์สหายอยู่พร้อมกันหรืออย่างไร และมารดาหากินทางไหน”

หญิงชราก็ตอบว่า

“ลูกชายของข้าเป็นคนรับใช้สนิทของท้าวทันตวัตต์ผู้เป็นพระราชอาของเร ข้าเป็นนางนมของนางปัทมาวดี พระราชธิดาองค์ใหญ่ ครั้นข้าแก่ชราก็มาอยู่เรือนนี้ ไม่ต้องกังวลการหากิน เพราะพระราชอาประทานทุกอย่าง ข้าไปในวังเฝ้าพระราชธิดาวันละครั้ง นางเป็นหญิงงามอย่างประหลาด เป็นคนดีมีปัญญาหาเสมอมิได้”

เรียกว่างานนี้พระวัชรมุกุฏกับพุทธิศิริระมาพบเข้ากับบุคคลที่จะสามารถยังผลสำเร็จให้แก่ความปรารถนาของพระราชบุตรอย่างประจวบเหมาะ รวากับเทพเจ้าบันดาลโดยแท้

ดังนั้นเมื่อพักอยู่ที่เรือนของนางนมของพระราชธิดาหลายวัน และทำให้นางรักใคร่ไว้ใจ ด้วยความไม่ตระหนี่ ด้วยวาจาอ่อนหวาน และรูปลักษณ์ของพระองค์

แล้วพระวัชรมุกุฏก็ขอร้องให้นางนมถือจดหมายของพระองค์ไปถึงพระราชธิดา ซึ่งนางก็ไม่ขัดข้อง แต่พอเอาเข้าจริง พระวัชรมุกุฏกลับไม่สามารถเขียนจดหมายรักไปถึงนางในดวงใจได้ด้วยตนเอง ต้องให้พุทธิศิริระเขียนจดหมายรักแทน!

พอพุทธิศิริระเขียนจดหมายรักเสร็จก็พับปิดผนึก แล้วเขียนรูปดอกบัว ดอกหนึ่งลงบนหลังผนึก จากนั้นก็ส่งให้แก่พระราชบุตร พระราชบุตรก็ส่งจดหมายนั้นต่อให้แก่นางนม แล้วนางนมก็นำจดหมายรักฉบับนั้นเข้าวังไปส่ง

ให้แก่พระราชธิดา ช้ายังทูลว่า

“...หัวใจของข้าจะใคร่เห็นความสุขของพระราชธิดา ยิ่งๆ ขึ้นไปตราบชีวิต
ข้าหาไม่ พระราชธิดาจงทรงอ่านหนังสือนี้ ซึ่งมาจากชายหนุ่มงามที่สุดแลดีที่สุด
ซึ่งข้าได้เคยเห็นเป็นขวัญตา”

พระราชธิดารับจดหมายนั้นไปดู เห็นดอกบัวที่หลังผนึกจึงเปิดออกอ่าน
ในจดหมายนั้นเขียนเป็นอินทรวีเชียรฉันท์ดังนี้...

ได้เห็นพระเพ็ญโฉม

ราคเร้ากำเดาดล

ศรทรงอนงค์แผลง

ปักในหทัยตรง

วันพบประสพพักตร์

อิมใจจะใคร่ชม

เพ็ญโฉมบ่เพ็ญศรี

แสงส่องบ่ส่องปรา-

งอนงามอร่ามโรจน์

แข่งขันพระจันทร์บวรณ

ยามยลพิมลโฉม

รื้อรักตระหนกกลาง

นางกลับและลับเนตร

เร้าร้อนบ่พ่อนนูล

คิดไปก็ใจหาย

เวียนหวังระวังแล

อ้านางสอวางรัตน

โปรดด้วยอำนาจชี

ดูจโลมสว่างหน

จิตเดือดบ่เหือดลง

พิชแสรั่งจะเสียบองค์

อูระเค้นเพราะแสนคม

ศุภลักษณ์มโนรมย์

บ่มีพริบกระหีบตา

ดูจนี้ ถน เวหา

กฏอย่างพระนางนวล

ฉวีโชติประชันชวน

ศศิแน่จะแพ้นาง

อูระโหมพระเพลิงพลาง

จิตข้าศิขาตุร

ก็เทวศทวิคุณ

พิชรักบ่ประจักษ์แด

เพราะกระต่ายจะหมายแซ

ศศิไซรับไยดี

วรชัตติยนารี

วะบ่ตัดสลัดตู ๆ

พระราชธิดาอ่านจบแล้ว ก็แสดงที่ท่าว่าโกรธจัด ตรัสกับนางนมด้วยเสียงอันขุ่นแค้น

“นี่แกเป็นอะไรไปจึงบังอาจนำหนังสือนี้มาให้ คนโง่ที่เขียนหนังสือนี้แต่งฉันที่ไม่เป็นก็แค้นจะแต่งกับเขาด้วย คนแต่งฉันท์เลวๆ เช่นนี้ยังอาจมาแต่งถวายพระราชธิดา อยากรู้ว่าเรียนหนังสือมาแต่สำนักไหนจึงเลวถึงเท่านี้”

ว่าแล้วพระราชธิดาก็ฉีกหนังสือตรงข้อความ ‘ศศิไชรूपไยดี’ ส่งให้นางนมแล้วตรัสต่อไปว่า

“แกจงนำเอาคำตอนนี้เป็นไปให้ชายที่แต่งฉันท์ไม่เป็น”

แล้วก็ไล่นางนมให้กลับบ้านไป

นางนมเห็นพระราชธิดาโกรธกริ้วเช่นนั้นก็รู้สึกเสียใจ รีบกลับไปยังเรือนของตน ได้พบกับพระราชบุตรก่อน ก็เล่าเรื่องราวทั้งหมดให้ฟังและส่งข้อความที่พระราชธิดาฉีกมาให้ด้วย ทำให้พระราชบุตรท้อใจหนักหนา คิดหาวิธีฆ่าตัวตายต่างๆ นานา แต่ยังไม่ทันได้ตกลงใจว่าจะตายด้วยวิธีใด ก็พอดีกลับถึงเรือนและพบกับพุทธิศรีระเสียก่อน

เมื่อพุทธิศรีระทราบเรื่องราวทั้งหมด ก็ทูลพระราชบุตรว่า

“พระองค์อย่าเพิ่งตีตนเองก่อนใช้ จงทรงนึกตรึกตรองใจความที่นางตรัสนั้นให้ถ่องแท้ก่อน เมื่อหญิงกล่าวว่าไม่ไยดีนั้นแปลว่าไยดี หนึ่งเมื่อนางทรงถามว่าพระองค์ทรงเรียนหนังสือจากสำนักไหนนั้น ถ้าจะแปลเป็นภาษาผู้ชายแปลว่าท่านคือใคร”

ช่วยให้พระวัชรมุกุฎพระทัยขึ้นบานขึ้นเป็นกอง

พอวันรุ่งขึ้น ก็ทรงบอกความจริงต่อนางนมว่าพระองค์เป็นยุพราช (รัชทายาทที่พระราชธาตงสถาปนาขึ้น) แห่งกรุงพาราณสี ให้นางนมนำความนี้เข้าไปทูลให้พระราชธิดาทราบ นางนมได้รู้ฐานะอันแท้จริงของชายหนุ่มที่ตนเห็นดีเห็นงามด้วยก็ดีใจ รีบนำความไปทูลให้พระราชธิดาทราบ ทั้งยังทูลเสริมว่า

“พระยุพราชซึ่งพระราชธิดาได้ทำให้มีใจใฝ่ฝันตั้งแต่วันที่ได้เห็นกันริม

สระเมื่อวันขึ้น ๕ ค่ำเดือนก่อนนั้น เสด็จมาที่เรือนข้าพเจ้า แลให้ข้าพเจ้ามาทูลว่าพระองค์เสด็จมาแล้ว พระราชธิดาทำกิริยาเป็นสัญญาณที่ริมสระอย่างไร ก็จงทำตามสัญญาณนั้นเถิด”

และทูลสนับสนุนว่า

“พระราชบุตรองค์นี้ทรงศักดิ์สมควรแก่พระราชธิดาแท้ พระราชธิดาจงฟังคำข้าพเจ้าเถิด”

แต่นางปัทมาวดีกลับแสดงความโกรธยิ่งกว่าครั้งก่อน นางลุกไปเอากระแจะจันทน์ละเลงบนฝ่าหัตถ์ทั้งสองข้าง แล้วตบเข้าที่แก้มของนางนมทั้งสองข้าง พร้อมกับตรัสขับไล่ให้นางนมรีบออกไปจากวงในทันที

นางนมออกจากวงก็นำความไปทูลพระวัชรมุกฏแล้วต่างคนก็ต่างเสียใจ แต่เมื่อเล่าเรื่องให้พุทธิศรีระฟัง พุทธิศรีระกลับทูลชี้แจงว่า

“การที่พระราชธิดาเอากระแจะจันทน์ทาแก้มนางนมด้วยลิปนิ้วนั้น หมายความว่ากลางคืนยังมีแสงพระจันทร์อยู่อีกสิบคืน เมื่อพ้นสิบคืนไปแล้ว นางจะออกมาพบพระองค์ในที่มืด”

พุทธิศรีระทูลแปลกิริยาของพระราชธิดาแล้ว ก็ทูลเตือนพระวัชรมุกฏว่า

“พระราชธิดาองค์นี้เห็นจะฉลาดเกินที่จะเป็นความสุขแก่สามี เพราะฉะนั้นพระราชบุตรควรหยุดยั้งพระทัยดูแต่ในขณะที่ยังมีเวลาจะถอนพระองค์ได้”

แต่พระวัชรมุกฏนั้นกำลังตกอยู่ในห้วงรักเหวลึก จึงไม่สนใจฟังคำเตือนนี้เลย และตั้งตารอคอยวันเวลาที่พระราชธิดานัดหมายอย่างใจจดใจจ่อ

ครั้นผ่านพ้นสิบวันไปแล้ว ชายหนุ่มทั้งสองก็ให้นางนมเข้าไปเฝ้าพระราชธิดาอีก

คราวนี้พระราชธิดาเอาหญ้าฝรั่น (ปลายเกสรตัวเมียแห่งของพืชชนิดหนึ่ง ใช้ทำยาไทยและเครื่องหอม มีสีออกส้มเสด) ทาที่นิ้วพระหัตถ์สามนิ้ว แล้วประไว้บนแก้มของนางนม

พอนางนมกลับมาเล่าให้ฟัง พุทธิศรียะก็อธิบายว่า

“พระราชธิดาขอผัดอีกสามวัน เพราะยังประจวบพระโรคลำดับเดือน (มีประจำเดือน) วันที่สี่เป็นวันนัดให้เสด็จ”

พอถึงวันที่สี่ นางนมก็เข้าไปเฝ้าอีก

คราวนี้พระราชธิดาแสดงที่ท้าวกริ้วมาก จุดตัวนางนมไปที่ประตูด้านตะวันตก ทรงผลักให้ออกประตูนั้น พร้อมกับตรัสว่า ถ้ากลับเข้ามาอีกจะตีด้วยแล้ ซึ่งพุทธิศรียะก็แปลกริยาจาจาของพระราชธิดาให้พระวัชรมุกฎฟังว่า

“พระราชธิดาเชิญพระราชบุตรให้เสด็จไปพຽ່งนี้เวลากลางคืน และให้เข้าทางประตูด้านตะวันตก”

ดังนั้น พอเวลากลางคืนวันรุ่งขึ้น พระวัชรมุกฎก็จัดแจงแต่งองค์อย่างสุดประณีต เอาชนิดที่ทรงพระหล่อที่สุดเท่าที่จะทำได้ แล้วตรัสถามพุทธิศรียะว่า

“ใช้ได้หรือยัง”

พุทธิศรียะก็ตอบว่า

“งามมาก”

แล้วทูลเตือนอีกหนว่า

“เท่าที่ข้าพเจ้าสังเกต เห็นว่าพระราชธิดานี้ฉลาดเกินไป ถ้าจะได้เป็นเมีย เห็นจะไม่มีสุขอย่างเมียโง่ๆ” (เป็นคำนิยมของหนุ่มอินเดียนโบราณ)

แต่ก็เป็นเพียงแค่มที่พุดผ่านหู เพราะพระวัชรมุกฎไม่สนพระทัยเลย ครั้นได้เวลาเที่ยงคืน สองหนุ่มก็ออกเดินไปยังประตูกำแพงพระราชวังด้านตะวันตก พอไปถึงเห็นประตูเปิดงับแงไว้ พุทธิศรียะจึงย่องเข้าไปดู เห็นนายประตู (ยามเฝ้าประตู) นั่งหลับอยู่ และเห็นมีหญิงคนหนึ่งคลุมหัวด้วยผ้า ยืนคอยอยู่ข้างใน จึงย่องกลับไปทูลพระราชบุตร

พระราชบุตรก็เสด็จย่องเข้าประตูไป

พุทธิศรียะคอยอยู่นอกประตูสักครู่หนึ่ง เมื่อเห็นว่าเหตุการณ์ทุกอย่างเงียบเชียบเป็นปกติดี ก็กลับไปยังที่พักตามลำพัง

ฝ่ายพระราชบุตรนั้น พอเข้าไปประตู่ไปแล้ว หญิงที่ยืนคอยอยู่ก็จับ พระหัตถ์และทำสัญญาณให้เดินเบาๆ ตามนางไป แล้วนางก็พาพระวัชรมุกฏ เดินลัดเลาะไปตามทางมืดๆ ที่บางแห่งจุดไฟริบหรี่ ไปจนถึงตำหนักของพระราชธิดา แล้วพระวัชรมุกฏก็ได้พบหน้านางปัทมาวดีที่ทรงหลงใหลใฝ่ฝันมานานในคืนนั้น

พระราชธิดापัทมาวดีเองก็พอพระทัยพระราชบุตรมาตั้งแต่แรกเห็นที่ริมสระเช่นกัน ดังที่นางได้ทำสัญญาณให้ทรงรู้ (แต่พระวัชรมุกฏทรงแปลไม่ออก ต้องให้พุทธศิริระช่วยแปลให้) ดังนั้นทั้งสองหนุ่มสาวจึงมีความรักต่อกันอย่างหวานชื่นในคืนนั้นเอง

ครั้นเวลารุ่งเช้า พระราชธิดापัทมาวดีก็ซ่อนพระราชบุตรวัชรมุกฏไว้ในที่ลับ พอตกกลางคืนก็ทรงสำราญกันอย่างคึกคัก

พระราชบุตรมีความสุขจนลืมหมดสิ้นทุกสิ่งอย่างในโลกกว้าง เหลือเพียงแคโลกในห้องหอของพระราชธิดาเท่านั้น

ฝ่ายพระราชธิดานั้นก็รักพระสวามียิ่งนัก แต่นางเป็นหญิงที่เฉลียวฉลาด เมื่อได้สามีที่มีปัญญาด้อยกว่าจะไม่นึกเฉลียวใจก็เพียงไม่นาน เพราะที่แรกนั้นก็กว่าพระสวามีปราชญ์เปรี๊ยะ ประเภทน้ำนิ่งไหลลึก เมื่อสามีไม่ใคร่ตรัส ก็นึกว่าคงจะมีความคิดที่ลึกซึ้งซ่อนเร้นอยู่ในใจ และนึกชมสวามีว่า คนมีคิ้วกว้างและโค้งงามเช่นนี้จะไม่ฉลาดอย่างไรได้ คนมีหนวดน่าดูเช่นนั้นจะต้องเป็นผู้มีใจโอบเอื้อเป็นแน่ คนมีดวงตาคมเช่นพระราชบุตรจะไม่เป็นคนกล้าหาญนั้นไม่มี

แต่ในเวลาต่อมานางก็เริ่มมองเห็นความไม่ฉลาดของพระราชบุตร ทว่าความรักที่มีต่อพระสวามีก็ไม่ได้ลดน้อยถอยลง กลับทวีมากขึ้น เป็นต้นว่า เมื่อสอนให้ทรงท่องกาพย์กลอน พระราชบุตรจำไม่ใคร่ได้ นางก็หัวเราะเห็นว่าน่าเอ็นดู เมื่อพระสวามีพูดสันสกฤตผิดไวยากรณ์ ก็เห็นว่าน่ารัก เมื่อพระวัชรมุกฏสบถ ก็ว่าไพเราะ

ด้วยความไม่ค่อยฉลาดของพระวัชรมุกฏนี้เอง ทำให้นางปัทมาวดี

นึกสงสัยว่าจะต้องมีใครอีกสักคนหนึ่งอยู่เบื้องหลังการติดต่อลอบรักระหว่างนางและสามีเป็นแน่แท้ ทว่านางไม่ทูลถามสามีตรงๆ เพียงแต่คอยจับสังเกตจากวาจาที่สามีตรัส และทูลไล่เสียงอ้อมค้อม ในที่สุดความลับของพระวัชรมุกฎก็ไม่อาจรอดพ้นความฉลาดของเจ้าหญิงคนงามไปได้

พระวัชรมุกฎได้เล่าเรื่องราวที่เกี่ยวกับพุทธิศรिระให้นางฟังหมดสิ้นทุกสิ่งทุกอย่าง ตลอดถึงคำพูดของพุทธิศริระที่ว่า

“นางบัทมาวดีเป็นหญิงที่ฉลาดเกินไปที่จะเป็นเมียซึ่งให้ความสุขแก่สามี!”

ความคิดเห็นที่พาดพิงถึงตนในทางลบนี้ ทำให้นางบัทมาวดีคิดแค้นพุทธิศริระ จนสาบานกับตนเองในใจว่า ‘ถ้าเราไม่แก้แค้นชายคนนั้นได้ ขอให้เราเกิดเป็นลาของคนทำสวนในชาติหน้าเถิด!’

แม้ในใจจะคิดแค้นอีกฝ่ายอย่างชนิดอยากกินเลือดกินเนื้อ แต่ปากของเจ้าหญิงคนสวยกลับกล่าวยกย่องชมเชยความดี ความฉลาด และบุญคุณของพุทธิศริระที่ช่วยให้นางกับสามีได้ครองคู่กันเสียยกใหญ่ ทำให้พระวัชรมุกฎเข้าใจว่าพระชายาคงมีความชื่นชมพระสหายรักของตนด้วยใจจริง

วันเวลาผ่านไป เมื่อพระวัชรมุกฎหลบซ่อนอยู่ในตำหนักของนางบัทมาวดีนานประมาณหนึ่งเดือน ก็ทรงเกิดอาการเบื่อหน่ายที่ต้องนั่งๆ นอนๆ อยู่แต่ในห้องหับ ไม่ได้ออกไปที่อื่นใด

วันหนึ่งขณะอยู่พระองค์เดียว พระวัชรมุกฎก็ทรงนึกดังๆ (พร้อมกับพูดออกมาด้วย) ว่า

“เราได้ทิ้งเมืองมาทั้งนานแล้ว แลสหายซึ่งได้ช่วยให้เราได้รับความสุขเช่นนี้ก็ไม่ได้พบกันมาตั้งเดือน สหายของเราจะบ่นอย่างไรบ้าง แลจะอยู่เป็นสุขหรือไร เราก็คงไม่ทราบได้เลย”

พอดีนางบัทมาวดีเข้าไปถึงได้ยินทางเสียงที่ตรัสก็เข้าใจตลอดว่า สามีของนางต้องการจะออกไปหาสหายรัก ซึ่งสบช่องที่นางต้องการแก้แค้นพุทธิศริระพอดี!

นางจึงแสร้งแนะนำให้พระวัชรมุกฏลอบเสด็จออกไปหาพระสหายในคืนวันนั้น เพื่อจะได้หายคิดถึงและหายเป็นห่วง พร้อมกับนั้นนางปัทมาวดีก็ฝากขนมไปให้พุทธิศรียะด้วยถุงหนึ่ง โดยกำชับนักหนาว่าจะต้องให้แก่พุทธิศรียะให้จงได้!

คืนวันนั้น พระวัชรมุกฏก็เล็ดลอดออกจากวัง ผ่านประตูที่ยามนั่งหลับตามเคย พอถึงถนนใหญ่ก็รีบเสด็จไปยังบ้านนางนม

เมื่อถึงที่หมายก็เป็นเวลาเที่ยงคืน แม้กระนั้นพุทธิศรียะก็ยังนั่งอยู่หน้าเรือน พอทั้งสองสหายพบหน้ากันต่างก็แสดงความยินดี

พระวัชรมุกฏเห็นพุทธิศรียะมีลักษณะซุบซิดกว่าแต่ก่อน ก็ทรงเป็นห่วงตรัสถามถึงสาเหตุ

พุทธิศรียะตอบว่า เป็นเพราะพระวัชรมุกฏเข้าวังไปแล้วก็ไม่มีข่าวคราวให้รู้ จึงรู้สึกร้อนใจกินไม่ได้นอนไม่หลับ ถึงได้ซุบซิดลง พระวัชรมุกฏได้ฟังก็ทรงอธิบายถึงความสำราญที่ทรงได้รับในวัง ทั้งยังสรรเสริญความดีความงาม ความฉลาดของนางปัทมาวดีเสียอย่างลึศเลอ

ทำเอาพุทธิศรียะได้แต่โคลงศีรษะแล้วยิ้ม โดยไม่พูดอะไร

พระวัชรมุกฏเห็นสหายมีกิริยาเช่นนั้น ก็ตรัสว่า

“อย่างเก่าอีกแล้ว ความสำราญของท่านอยู่ในความลบลู่ปัญญาของผู้อื่นไม่เปลี่ยนแปลงบ้างเลย ท่านจงเชื่อข้าว่านางองค์นี้ดีหาที่เปรียบมิได้ ถึงแม้ท่านผู้เกลียดผู้หญิง เมื่อได้ทราบคำสรรเสริญที่นางกล่าวถึงท่าน ทราบคำที่นางสั่งมาถึง และทราบรสแห่งของกินที่นางฝากมาประทาน ท่านจะวันชมนางไม่ได้เป็นแน่”

แล้วเอาถุงขนมที่เจ้าหญิงฝากมาให้แก่พุทธิศรียะ ทำเอาพุทธิศรียะสะดุ้งใจ ทูลถามว่า

“นางสั่งมาถึงข้าพเจ้าได้อย่างไร อย่างไรนางจึงฝากของมาประทาน นางไม่ทราบว่ามีข้าพเจ้าอยู่ในโลกนี้ พระองค์ไปรับสั่งถึงข้าพเจ้าขึ้นแล้วกระมัง”

พระวัชรมุกฏทรงยอมรับว่าได้เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธิศรียะให้

เจ้าหญิงฟังจนหมดเพราะ...

“เมื่อซำรกันาง ซำก็ไม่อยากปกปิดข้อความอะไร”

พุทธิศิริระก็ทูลว่า

“การที่รับสั่งบอกเรื่องซำพเจ้าแก่นางนั้นไม่ดีเลย เพราะผู้หญิงย่อมจะเกลียดเพื่อนของชายที่รัก”

ทั้งยังทูลถึงชนมที่เจ้าหญิงฝากมาว่า

“ซำพเจ้ายอมเอาชีวิตซำพเจ้าเป็นสินพนันกับชีวิตหมาว่าชนมนี้ผสมด้วยยาพิษ!”

แต่พระวัชรมุกุฎไม่เชื่อ พุทธิศิริระจึงพิสูจน์ด้วยการเรียกหมาที่นอนอยู่ข้างๆ และโยนชนมให้หน่อยหนึ่ง หมาลุกมากินชนมนั้น เดี่ยวเดียวก็ล้มลงขาดใจตาย ทำให้พระวัชรมุกุฎเสียใจต่อการกระทำของพระชายามาก ถึงขนาดตรัสว่า

“นางช่างเป็นเช่นนั้นได้ ไม่คิดเลยว่าจะซำซำถึงปานนี้ ซำจะกล้ำอยู่กับนางไปอย่างไรได้”

แต่พอพุทธิศิริระทูลถามว่า

“ถ้าไม่ได้อยู่กับนาง พระองค์จะมีความสุขได้หรือ?”

กลับทรงตอบว่า

“ไม่ได้เป็นแน่”

งานนี้พุทธิศิริระก็เลยต้องคิดหนัก เพื่อหาทางแก้ไขเหตุการณ์ภายนอกหน้าไปทีละขั้น

ขั้นแรกเขาเห็นว่า เมื่อเจ้าหญิงทำการทำร้ายเขาไม่สำเร็จ ก็นับว่าหมดโอกาสจะทำอย่างนี้อีก หรือถ้าจะทำ ก็ไม่ใช่ในเร็ววันนี้ และทูลตามตรงว่า

“แต่นางองค์นี้เห็นจะเป็นชายาดีของพระองค์ เพราะการวางยาพิษนี้นางเพียรจะเอาชีวิตซำพเจ้า มิใช่ชีวิตพระองค์”

ปัญหาที่เหลืออยู่ว่า จะทำอย่างไรถึงจะนำตัวเจ้าหญิงกลับไปยังเมืองพาราณสีพร้อมกับพวกตนได้สำเร็จ

กับปัญหาที่ยุ่งยากนี้ พุทธิศริริระขอเวลานอนคิดหนึ่งคืน
พอคืนวันรุ่งขึ้น พุทธิศริริระก็ไปส่งเสด็จพระวชิรเมฑูฎให้ลอบกลับเข้าไป
ในวังอีกครั้ง ในระหว่างทางก็แจจแจงแผนการที่ตนวางไว้ให้ทรงทราบ
นั่นคือให้เจ้าชายกลับตำหนักไปหาเจ้าหญิงด้วยกิริยาปกติ พอพบหน้า
ก็แสดงความรักความคิดถึง โดยอย่าให้มีพิรุณอะไร พร้อมกันนั้นก็ซ่อนตรีศูล
(สามง่าม) เข้าไปด้วยเล่มหนึ่ง อย่าให้นางเห็น

ถ้านางถามถึงพุทธิศริริระ ก็ให้ตอบว่า

“พระองค์จงตรัสบอกนางว่า ข้าพเจ้ากำลังไม่สบาย ยังไม่ได้กินขนมที่
นางประทานออกมา และเก็บขนมนั้นไว้ว่าจะกินคืนนี้”

จากนั้นหลูลถึงแผนการที่วางไว้ว่า

“เมื่อนางบรรทมหลับ พระองค์จงลอบถอดเพชรพลอยที่ประดับองค์นาง
แล้วเอาตรีศูลนี้แทงที่ซมฺ (ข้าง) ซ้ายของนาง แล้วรีบเสด็จหนีมาหาข้าพเจ้า”

เพื่อป้องกันความผิดพลาด พุทธิศริริระก็มอบยาผงห่อหนึ่งให้พระวชิร-
เมฑูฎ พร้อมกำชับว่า

“ถ้านางบรรทมยังไม่หลับ จงประทานยาผงนี้ให้นางดม เมื่อดมผงนี้แล้ว
อย่าว่าแต่คน ถึงช่างก็จะหลับเหมือนตายไปจนรุ่งสว่าง แม่แทงด้วยตรีศูลก็ไม่
ตื่น ส่วนพระองค์เองนั้นอย่าลองดมยานี้เป็นอันขาด”

พระวชิรเมฑูฎทรงรับยาจากพระสหายแล้ว ก็ทรงเล็ดลอดเข้าไปในวัง
ซึ่งยามประตุนั่งหลับตามเคย

พอถึงตำหนักเจ้าหญิง พบนางยังนั่งคอยท่าอยู่ ทั้งสององค์ก็ต่างแสดง
ความยินดีที่ได้พบกัน

ฝ่ายนางปัทมาวดีนั้น ดูพระเนตรและสังเกตกิริยาของพระสวามีเห็น
ยิ้มแย้มแจ่มใสดี ซึ่งพอลถามถึงพุทธิศริริระ ก็ได้รับคำตอบอย่างทีอิกฝ่ายเตรียม
มาเป็นอย่างดี ทำให้นางเชื่อสนิทใจว่าแผนการของนางเป็นไปอย่างราบรื่น
โดยที่พระสวามีจับผิดไม่ได้ และนับแต่นี้ต่อไป จะไม่มีใครอื่นที่พระสวามีจะ
ห่วงถึงต่อไป!

คืนนั้นเจ้าหญิงคนสวยก็เลยนอนหลับอย่างสบายอารมณ์ แต่พระวัชร-
มุกุฏยังเกรงว่านางจะหลับไม่สนิทจึงเอายาให้ดมซ้ำอีก แล้วจัดการตามแผน
ที่วางไว้

ครั้นพระวัชรมุกุฏนำเอาเครื่องประดับของเจ้าหญิงหนีออกมาพบกับ
พุทธิศิริระแล้ว ทั้งสองก็เดินทางตรงไปยังป่าช้าแห่งหนึ่งไม่ไกลจากตัวเมืองนัก
แล้วเปลี่ยนเครื่องแต่งตัวเป็นโยคีกับศิษย์ โดย...

พุทธิศิริระปลอมตัวเป็นโยคี

พระวัชรมุกุฏปลอมตัวเป็นศิษย์

ครั้นรุ่งเช้า พุทธิศิริระก็ดำเนินแผนการขั้นต่อไป ทูลพระวัชรมุกุฏว่า
“ท่านจงไปในตลาด เทียบอกขายเครื่องเพชรพลอยเหล่านี้ สำแดงให้
คนเห็นมากๆ ด้วยกัน ถ้ามีใครจับกุมท่าน จงพาตัวมาหาข้าพเจ้า”

พระวัชรมุกุฏก็ทำตาม

ผลก็คือ ช่างทองหลวงมาเห็นเข้าและจำได้ว่าเป็นเครื่องประดับของ
พระราชธิดาที่ตนเองทำมากับมือ จึงชักใช้ไล่เลียงถึงที่มาของของเหล่านั้น
ขณะที่ไต่ถามกันอยู่นั้น มีคนมายืนมองดูอยู่เป็นจำนวนมาก จนข่าวทราบไปถึง
ผู้บังคับการตำรวจ

ผู้บังคับการตำรวจจึงให้ตามตัวพระวัชรมุกุฏกับช่างทองหลวงไปไต่สวน
พระวัชรมุกุฏก็โยนเรื่องไปที่พุทธิศิริระตามที่ได้ตกลงกันไว้

ผู้บังคับการตำรวจก็ให้ตามพุทธิศิริระจากป่าช้านอกเมือง แล้วพาทั้งโยคี
ปลอมกับศิษย์ปลอมและของกลางไปเข้าเฝ้าท้าวทนต์วัต ทูลความให้ทรงทราบ
ทุกประการ

พอท้าวทนต์วัตตรัสถามถึงที่มาของเครื่องเพชรพลอย พุทธิศิริระก็ทำ
เป็นวางมาด คลีหนึ่งโคร้ออกปุ้ปเป็นอาสนะ (ที่นั่ง) แล้วนั่งลงชักประจำทอง
มนตรีอยู่นานเกือบชั่วโมง จึงทูลตอบว่า

“เมื่อวันแรมสิบสี่ค่ำกลางคืน ข้าพเจ้าไปที่ป่าช้าเผาศพ เพื่อจะสวดมนตร์
เรียกแม่่มด ข้าพเจ้าสวดเรียกอยู่ช้านานจึงเรียกมาได้ ครั้นแม่่มดมาแล้วก็ทำ

กิริยากำเรปอุกอาจ ข้าพเจ้าจึงต้องลงโทษแหว่งด้วยตรีศูลอันนี้ ถูกตรงแข็งซ้าย ถึงกระนั้นแล้วยังต้องดิ่งอยู่อีก ข้าพเจ้าจึงปลดเอาของเหล่านี้ออกไปเสียแล้วไล่ให้ไปตามใจ...”

ทำให้ท้าวทันตวัตทรงนี้กระแวงพระจิตาขึ้นมา จึงตรัสให้โยคีคอยอยู่ที่ห้องพระโรงก่อน ส่วนพระองค์เองเสด็จเข้าข้างใน พบพระราชมารดาที่พูดว่า

“พระแม่จงเสด็จไปยังที่อยู่แห่งนางปัทมาวดีพระราชธิดาของข้าพเจ้า แลตรวจดูขงษ์ (แข่ง) ซ้ายแห่งนางว่ามีรอยอันใดบ้าง แลเป็นรอยชนิดไหน ข้าพเจ้าจะคอยฟังอยู่ที่นี้”

พระราชมารดาเสด็จไปสักครู่หนึ่ง ก็เสด็จกลับมาแจ้งแก่ท้าวทันตวัตว่า
“แม่ได้ไปถึงห้องนางปัทมาวดีแล้ว นางนอนอยู่ในที่บรรทม มีแผลสามรอยอยู่ที่ซงษ์ซ้าย แม่ถามว่าได้แผลนั้นมาอย่างไร นางตอบว่าตะปูตำ แต่แม่ไม่เคยเห็นตะปูสามแหลมเช่นนี้ นางคงจะได้ทุกข์มากเพราะแผลนั้น แม่จะรีบกลับไปดูแลรักษา”

ตรัสแล้วพระราชมารดา ก็เสด็จกลับไปยังที่อยู่ของนางปัทมาวดี ฝ่ายท้าวทันตวัตได้ฟังดังนั้น ก็เชื่อสนิทว่าพระราชธิดาเป็นแม่มด! จึงไปปรึกษาโยคีปโลมว่าควรจะทำอย่างไรกับหญิงที่เป็นแม่มด?

โยคีปโลมได้ชองก็แนะนำว่า
“ธรรมศาสตร์ (คัมภีร์ที่เป็นพื้นฐานของกฎหมายอินเดียโบราณ) กล่าวว่า ถ้าพราหมณ์ หรือวัว หรือหญิง หรือเด็กกระทำผิด ท่านให้ลงโทษไล่เสียจากบ้านเมือง ถึงแม้จะควรลงโทษประหารชีวิต ก็ลงโทษถึงปานนั้นไม่ได้ เพราะพระลักษมี (เทพนารีที่เป็นชายาของพระนารายณ์) ไม่โปรด”

พระราชธิดาได้ฟังดังนั้น ก็ประทานรางวัลแก่โยคีปโลมเป็นอันมาก แล้วเสด็จขึ้นจากห้องพระโรง

โยคีปโลมกับศิษย์ปโลมพ้อออกจากกรเข้าเฝ้า ก็กลับไปยังป่าช้า เปลี่ยนเสื้อผ้าแล้วก็กลับไปยังเรือนางนม ให้รางวัลแก่นางมากมายจนแก๊งร้องให้ด้วยความยินดี แล้วทั้งสองก็ขึ้นม้าออกมารอท่าไว้

ครั้นเวลาเที่ยงคืน ท้าวทันตวัตก็สั่งให้ราชบุรุษที่ไว้วางพระทัยจับนาง บัทมาวดีคุมตัวออกไปนอกเมือง แล้วปล่อยทิ้งไว้กลางป่า ซึ่งมากด้วยภูตผีปีศาจ และสิ่งเลวร้ายทั้งปวง ก่อนจะกลับเข้าเมืองไป

ฝ่ายพระวัชรมุกฏและพุทธิศรีระที่สะกดรอยตามราชบุรุษมา ก็ปรากฏตัวออกมาพบกับเจ้าหญิงซึ่งถูกพระบิดาเนรเทศ แล้วพานางกลับไปยังเมือง พาราณสีด้วย

เมื่อเล่านิทานถึงตรงนี้แล้ว เวตาลก็ตั้งปัญหาขึ้นมาถามพระเจ้าวิกรมมาทิตย์ว่า

“ชายหนุ่มหนึ่ง (พระวัชรมุกฏ) สหายของชายหนุ่มหนึ่ง (พุทธิศรีระ) หญิงสาวหนึ่ง (นางบัทมาวดี) บิดาของหญิงสาวหนึ่ง (ท้าวทันตวัต)...ทั้งสี่นี้ควรจะได้โทษใครมากที่สุด?”

ครั้นเห็นพระเจ้าวิกรมมาทิตย์ทรงนั่งตรึกตรอง ยังมีได้ตรัสประการใด เวตาลเจ้าปัญหาก็ทูลยั่วว่า

“พระองค์จนปัญญาแล้วหรือ?”

พระเจ้าวิกรมมาทิตย์ก็ทรงตอบว่า

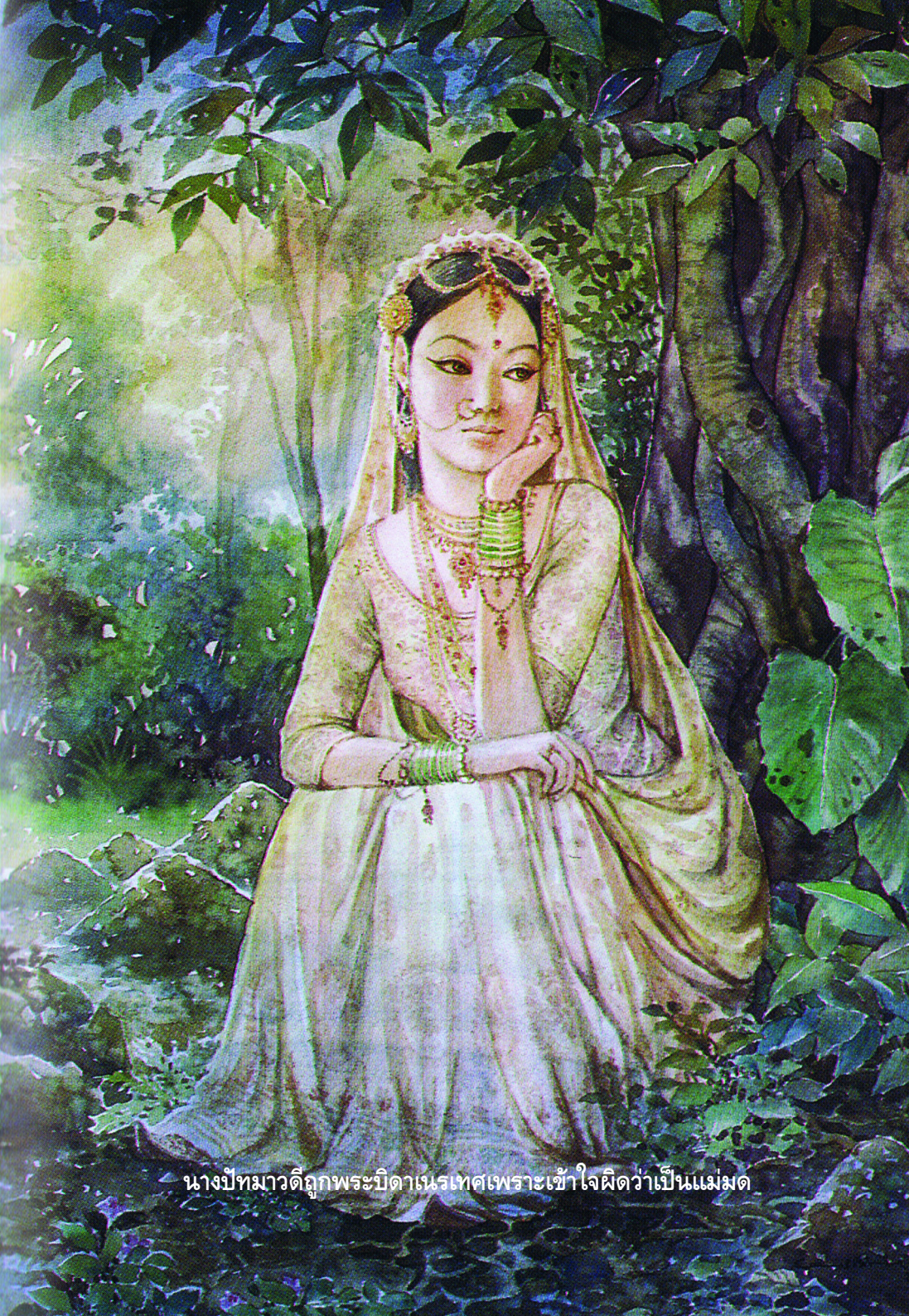
“ท้าวทันตวัตเป็นผู้ที่ควรได้รับการติเตียนมากกว่าคนอื่น”

“เพราะเหตุไร?”

พระเจ้าวิกรมมาทิตย์ก็ทรงเฉลยว่า

“พระวัชรมุกฏนั้นอยู่ในเวลาที่ลุ่มหลงหญิง เหตุฉะนั้นเสมอกับคนบ้า จะให้รับผิดชอบความประพฤติของตนเองนั้นไม่ได้ (คนที่กำลังลุ่มหลง มักจะทำอะไรไม่มีความรับผิดชอบ) พุทธิศรีระเป็นข้ารับใช้เจ้า เมื่อทำการให้สำเร็จความประสงค์เจ้าแล้ว ก็นับว่ากระทำดีโดยหน้าที่ ส่วนนางบัทมาวดีนั้น นางเป็นหญิงสาว เพราะฉะนั้นอาจฆ่าคนได้อยู่เสมอ (รู้สึกว่าคุณอินเดียจะมีความคิดกับผู้หญิงในทางลบ) ไม่นับว่าทำอะไรแปลกประหลาด

“แต่ท้าวทันตวัตนั้น เป็นเจ้าครองแผ่นดิน พระชนมายุไม่น้อย ควรจะ

นางปัทมาวดีถูกพระบิดาเนรเทศเพราะเข้าใจผิดว่าเป็นแม่มด

รอบรู้การงานทั้งปวง ไม่ควรจะหลงเชื่ออุบายตื้นๆ ยังมีทันได้ตรึกรตรองให้
ละเอียด ก็ให้นำพระราชธิดาไปปล่อยกลางป่า เช่นนี้ควรดีเตียนเป็นอันมาก”

เวตาลก็หัวเราะด้วยเสียงอันดัง กล่าวเสียดสีว่า

“ข้าพเจ้าเกิดมายังไม่เคยได้ยินพระราชธิดาเตียนพระราชาง่ายดายถึงเพียง
นี้”

พูดเท่านั้นก็ผุดออกจากยาม หัวเราะก้องฟ้า ลอยตัวกลับไปเกาะห้อยหัว
ที่ต้นโอศอกตามเดิม